

La Participació Ciutadana en el procés de les Agendes 21 Locals

Propostes per a Sant Cugat del Vallès.

Kristian Herbolzheimer

Sant Cugat del Vallès, 5 de juliol de 1999.

Índex

Índex	1
1. Introducció	3
2. Metodologia	4
3. Sostenibilitat i Participació ciutadana	4
3.1 El camí cap a la Sostenibilitat	4
3.2 Què s'entén per Participació Ciutadana?	6
3.3 Noves metodologies participatives per la innovació democràtica. De la Democràcia representativa a la democràcia participativa	7
3.4 Conclusions	11
4. L'Agenda 21 Local	11
4.1 Què és l'Agenda 21 Local?	11
4.2 Propostes metodològiques	12
4.2.1 La proposta metodològica de l'ICLEI	12
4.2.2 La proposta metodològica de la Diputació de Barcelona	13
4.3 Anàlisi dels casos pràctics	15
4.3.1 Cardedeu	15
4.3.2 Manresa	19
4.3.3 Sant Feliu del Llobregat	21
4.3.4 Valoració dels casos	25
4.4 Discussió	26
5. Propostes per a iniciar l'Agenda 21 Local a Sant Cugat del Vallès	30
5.1 Introducció	30
5.2 Justificació	30
5.3 Ubicació geogràfica i context socio-econòmic	31
5.4 Mecanismes de participació ciutadana	32
5.4.1 DESCRIPCIÓ DELS MECANISMES ACTUALS	32
5.4.1.1 ÒRGANS TERRITORIALS	33
5.4.1.2 ÒRGANS SECTORIALS	34

5.4.1.3. COMISSIONS.....	34
5.4.1.4. ALTRES MECANISMES	35
5.4.2 Valoració dels mecanismes de participació	36
5.5 NOVES PROPOSTES DE PARTICIPACIÓ	38
5.5.1 Actes del 1er Congrés de la ciutat	38
5.5.2 Programes electorals	40
5.5.3 Proposta del CEPA per a la propera fase de Residu Mínim	41
5.6 RESUM	42
5.7 Descripció dels actors	42
5.8 Pautes d'Interacció	43
5.8.1 Antecedents.....	43
5.8.2 Coordinadores temàtiques	44
5.8.3 Coordinadores Permanents	45
5.8.4 noves línies de coordinació.....	45
5.9 Proposta.....	46
5.9.1 Objectius	47
5.9.2 Factors limitants/reptes	48
5.9.3 Metodologia	48
5.9.4 Eines.....	50
5.9.5 Grups de treball	53
5.9.6 Calendari	53
6. Nota Final	54
Bibliografia consultada i referenciada.....	55
Pàgines Web	56
Entrevistes realitzades	56

Algú, però, va aclarir les distàncies
i va inventar conceptes i formes,
perjudicant notablement
l'activitat del les generacions futures.
(...)

Però passaren els segles i les edats
i sorgírem nosaltres de la pols.
I alçàvem els braços per saludar-nos familiarment
i apreníem cançons
i muntàvem vehicles
elogiant el progrés i la pròpia capacitat.
Fins que algú ens ha tustat l'espatlla
i ens ha dit amicalment:

Nihil novum sub sole.
(...)

Miquel Martí i Pol (1965)

1. Introducció

La constatació que l'actual progrés humà no només no satisfà les necessitats de la majoria de la població mundial avui, sinó que hipoteca sèriament les possibilitats de desenvolupament de les generacions futures, està obligant a la humanitat -especialment a la minoria enriquida, consumidora i dominadora- a afrontar el repte de treballar per un nou model de desenvolupament que, malgrat no estar definit, ja té nom: **desenvolupament sostenible**.

Sota aquest nom genèric s'inclouen tots els àmbits de progrés social, com ara l'erradicació de la pobresa, els drets humans, el control demogràfic, la justícia social, etc., sempre amb la consciència que qualsevol agressió al substrat sobre el que vivim i que ens alimenta -la terra- és una agressió a la vida i a nosaltres mateixos.

Aquesta amplitud d'objectius li dona una dimensió extremadament complexa al procés de transformació social i econòmica que s'ha d'emprendre. És per això que han sorgit iniciatives amb l'objectiu de donar pautes més sistematitzades que permetin orientar als governs i a la població en la tasca a fer. Una d'aquestes eines és **l'Agenda 21 Local**.

Tanmateix hi ha unanimitat en manifestar que sense una implicació directa de la ciutadania en la definició del nou model anhelat i una conseqüent cor responsabilització individual i col·lectiva el progrés no serà possible. Per molts teoremes i programes elaborats per una elit il·lustrada, la clau de la transformació necessària no s'assolirà si no es basa en la **participació ciutadana**.

Aquest treball ve motivat per l'interès dels seus autors de desgranar, des d'una posició prèvia de desconeixement, els antecedents i la situació actual de l'aplicació de l'Agenda 21 Local i poder, així, fer una proposta d'aplicació per a la nostra ciutat, Sant Cugat del Vallès, amb el mínim de vicis previs i amb un caràcter innovador.

El treball s'ha estructurat en tres parts. Primer es fa una introducció als temes de la Sostenibilitat i la Participació Ciutadana. Aquesta síntesi convergeix a la segona part amb la presentació i la discussió de l'Agenda 21 Local. Després d'un anàlisi teòric es presenten 3 casos concrets que s'han estudiat per a aprendre dels seus encerts i també dels seus errors: Cardedeu, Manresa i Sant Feliu del Llobregat.

Finalment, la tercera part pretén concretar una proposta per a Sant Cugat a partir de les conclusions anteriors. A tal efecte es fa una anàlisi dels diferents actors o agents socials i de les seves pautes d'interrelació per acabar proposant uns objectius i una metodologia adaptats a les necessitats i les possibilitats concretes de Sant Cugat.

2. Metodologia

La metodologia que s'ha aplicat en l'elaboració d'aquest treball té una vessant pràctica i una altra de teòrica. Aquestes dues s'han anat desenvolupant al llarg del treball de manera simultània i paral·lela, complementant-se i retroalimentant-se.

La primera fase del treball ha requerit d'una recerca bibliogràfica teòrica general sobre la participació ciutadana, la sostenibilitat i Agenda 21 Local a Catalunya i a l'exterior. Paral·lelament a l'anàlisi d'aquesta informació, i amb les primeres reflexions extretes, s'ha començat a realitzar el treball de camp basat, essencialment, en entrevistes -formals i informals- i en l'assistència a algun dels processos participatius dels casos estudiats.

Per a l'elaboració de l'apartat de propostes concretes per a Sant Cugat s'han anat elaborant hipòtesis que, posteriorment, s'han contrastat amb entrevistes informals i la bibliografia.

3. Sostenibilitat i Participació ciutadana

3.1 El camí cap a la Sostenibilitat

La percepció dels problemes de la relació d'*humans versus entorn* ha anat evolucionant al llarg de la història de la humanitat, així com ho han fet les propostes per a cercar solucions. No ha sigut fins a la segona meitat del nostre segle quan aquesta relació i la conseqüent percepció del conflicte ambiental s'ha manifestat de manera important i s'ha estès fins a una escala global del planeta.

Al 1971, a la **Reunió de Founex**, s'identifiquen els principals problemes emmarcats en el binomi Medi ambient i Desenvolupament, i es defineix el terme d'Ecodesenvolupament. Aquesta reunió té la seva continuïtat a la **Conferència d'Estocolm sobre el Medi Ambient Humà** un any més tard, al 1972. Aquest esdeveniment suposa la primera reunió a nivell d'estats per a discutir sobre el futur de la terra i els problemes entre desenvolupament, industrialització i medi ambient.

Al 1987, la Comissió sobre el Medi ambient i el Desenvolupament de les Nacions Unides, presidida per Gro Harlem Brundtland (primera ministra noruega), presenta l'informe "El nostre futur comú", més conegut com a **Informe Brundtland**. És en aquest on apareix formalment per primer cop el concepte de **Desenvolupament Sostenible**. Aquest és conegudament definit com *el desenvolupament que satisfà les necessitats de la generació present sense comprometre la capacitat de les generacions futures per satisfer les seves pròpies necessitats*.

Tot aquest procés arriba a un punt d'inflexió al juny de 1992 a Rio de Janeiro, amb la celebració de la **Conferència de les NNUU per al Medi Ambient i el Desenvolupament**. La Cimera

genera molta més expectació que resultats pràctics i propostes concretes. D'ella, però, en surten varis documents, entre els quals es troba una declaració de principis i un programa d'acció: l'Agenda 21 o Programa 21. Aquest es defineix com a un pla d'acció per a un *Futur Sostenible de la Humanitat*. En ell es troben mesures per a tendir cap a un Desenvolupament Sostenible. Cal reduir els impactes negatius del desenvolupament i subdesenvolupament, eliminar la pobresa, reduir les taxes de creixement demogràfic, etc. Al febrer del mateix any, el **5è Programa d'Acció Ambiental de la Comunitat Europea** (1993-2000) incorpora entre els primers objectius de la CE el concepte de Creixement Sostenible.

Dins aquest marc general del concepte de Sostenibilitat, ja des dels inicis es fa una crida a la participació dels diferent nivells d'organització territorial i administrativa. El conflicte ambiental no respecta les fronteres dels països i, per tant, s'ha de treballar en cooperació a nivell internacional, estatal, regional, municipal i individual. L'Agenda 21, consegüentment es presenta com una guia per a inspirar les polítiques governamentals, privades i individuals.

En el **Capítol 28 de l'Agenda 21** titulat: *Iniciatives de les autoritats locals en el suport de l'Agenda 21* es reconeix el paper imprescindible de les autoritats locals en el procés de preservació del medi ambient. Aquestes tenen l'obligació d'iniciar i coordinar els processos necessaris per a tendir cap a la Sostenibilitat. Cal que les autoritats locals defineixin el seu programa d'Agenda 21 a nivell local (Agenda 21 Local).

Aquest capítol, a més a més, declara la necessitat que abans de finals de 1996 cal que la majoria de les autoritats locals de cada país hagin realitzat un procés consultiu amb la seva ciutadania i hagin assolit un consens sobre una Agenda 21 Local per al a seva comunitat: *Cada autoritat local ha d'establir un diàleg amb la seva ciutadania, amb les organitzacions ciutadanes i amb les empreses privades per adoptar una Agenda 21 local.*

Per a concretar aquests acords es realitza la **Conferència Europea sobre Ciutats i Pobles Sostenibles** al 1994, a la ciutat d'Aalborg, Dinamarca. A aquesta conferència assisteixen més de 600 representants d'entitats municipals d'arreu d'Europa i en ella s'aprova la **Carta de pobles i ciutats europees vers la sostenibilitat**, o **Carta d'Aalborg**. Això és l'inici de la campanya europea de pobles i ciutats cap a la sostenibilitat i també del procés d'iniciació de molts municipis en l'Agenda 21 local, a través de Plans d'Acció Locals.

A Catalunya, al llarg de la campanya de les eleccions municipals de 1995, ja hi han algunes iniciatives polítiques de cara a l'elaboració d'Agendes 21 Locals. Actualment són molts els ajuntaments que han aprovat la seva adhesió a la Carta d'Aalborg, per iniciativa de regidors de diverses formacions polítiques.

Al 1996 se celebra la **2ª Conferència Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles a Lisboa**, emmarcat en el Pla d'Acció de Lisboa. En aquesta hi participen unes 1000 autoritats municipals i regionals europees i s'intercanvien experiències i idees. En aquesta conferència es fa una crida per a passar de la Carta a l'Acció. Cal passar de la difusió de la Carta d'Aalborg a la implementació dels seus principis. I en aquesta direcció cal *l'establiment d'estratègies que impliquin a tots els sectors i actors de la comunitat local i de programes de sensibilització i educació a tots els nivells.*

A Catalunya, això es materialitza quan la Diputació de Barcelona impulsa la creació de la **Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat**, amb l'objectiu principal de crear una plataforma municipal on es puguin sumar recursos i esforços dels municipis per aconseguir objectius comuns de sostenibilitat i on els ajuntaments trobin un marc adequat de debat i d'intercanvi d'experiències.

La Xarxa es constitueix al juliol de 1997 a Manresa, amb la participació de 118 municipis. Amb aquest procés s'assumeix el compromís de potenciar el desenvolupament sostenible a les ciutats i pobles de la xarxa tot aplicant els principis de l'Agenda 21 Local. Dins els principis fonamentals de la Xarxa hi trobem novament el de *promocionar la participació de tots els sectors i agents socials dels municipis en el procés de desenvolupament de les agendes 21 locals i en la realització dels projectes que se'n derivin.*

3.2 Què s'entén per Participació Ciutadana?

La protecció del medi ambient necessita del compromís de tothom i no només dels polítics i els tècnics. Els problemes ambientals que avui s'afronten només podran ser superats si es defineixen conjuntament i, de la mateixa manera, es cerquen les solucions amb la implicació de tots els sectors socials. Les solucions tecnocràtiques han resultat ser, en la majoria dels casos, poc aplicables socialment. Una definició acurada d'un model sostenible sense la implicació de les persones està abocada als prestatges de la mateixa gent que hi ha treballat. És en aquest context on la definició d'un canvi cap a una societat més sostenible passa inevitablement per reconèixer la Participació Social com un instrument clau.

El terme participació s'entén com a la possibilitat de prendre part de la gestió d'allò col·lectiu, de la cosa pública. I la cosa pública és allò que afecta i interessa a la societat en el seu conjunt; no és monopoli exclusiu de l'Estat (...) Participar no és tan sols col·laborar, ni opinar sobre determinades actuacions. No és donar-se per assabentat o sentir-se informat d'allò que fan els representants. Participar suposa un plus de voluntat, d'intenció, d'implicació, un sentiment de pertinença a un col·lectiu, a un grup, a una ciutat, a un país,... un mínim esbós d'un projecte propi, d'una finalitat pròpia. La participació ha d'anar encaminada a una finalitat. No és en sí mateixa una finalitat, sinó tan sols un mitjà per aconseguir-la. (AAVV, 1998).

Malgrat que la participació es defineix com "el dret a ser informat", "el dret a ser escoltat" i " el dret a prendre part" (Brugué et al, 1998) la participació ciutadana en el marc d'una democràcia representativa com la nostra es limita majoritàriament a la participació electoral. Des de les institucions democràtiques només s'han impulsat els dos primers termes i, molt esporàdicament, el tercer. De fet, una corrent important d'opinió manifesta obertament que la decisió política és monopoli dels polítics i que aquesta responsabilitat no es deu compartir.

La pròpia Constitució espanyola fa referència a la participació ciutadana. Aquesta es concep com un dret fonamental dels ciutadans (article 23) i com un dels deures bàsics del poder polític (article 9.2).

D'altra banda, la ciutat és el marc idoni per a poder aprofundir la democràcia i cercar noves formes de participació directa dels ciutadans gràcies a la proximitat entre poder públic i ciutadà. La legislació reflecteix aquesta vinculació dels poders locals i la participació ciutadana en la Llei de Bases de Règim local, àmbit del règim jurídic de les administracions locals. En aquesta es defineix els municipis com "*canals immediats de la participació ciutadana en els assumptes públics*" i es declara novament la participació com un dret i un deure dels veïns, així com una obligació per als poder municipal. A partir d'aquí, les referències de la legislació local i la participació són nombroses i constants.

Sembla ser, doncs, que un dels papers claus de l'administració local en el procés cap al desenvolupament sostenible, i en el context de la globalització, ha de ser la revitalització del sistema democràtic amb innovació de nous i enginyosos instruments de participació ciutadana i la superació de la tendència actual cap a un procés de "*partidificació*" local amb una democràcia local representativa, professionalitzada i distant dels ciutadans. (Pindado, F. 1998)

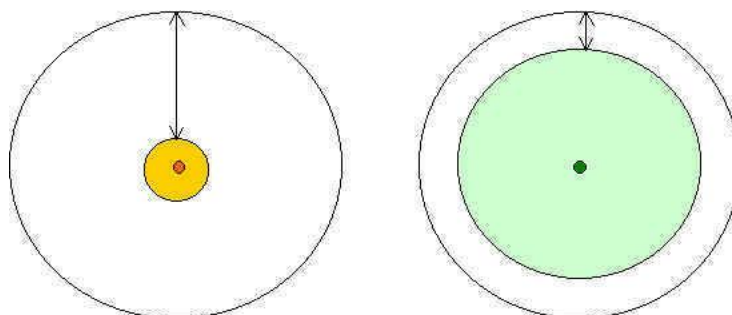

Figura 1: Esquema de la participació ciutadana en els estats actual i desitjat.

Els cercles grans de la figura 1 representen al total de la ciutadania i els més petits a l'ajuntament. El cercle mitjà vol simbolitzar la gent que participa activament en la gestió pública local. Aquest cercle és relativament petit en la situació actual, però hauria de tendir a ser més gran en un futur proper. Dit d'una altra manera, la població que resta al marge, simbolitzada per la fletxa, hauria de tendir a zero.

Precisament, moltes de les coses que van malament en el terreny ambiental són conseqüència de la dimissió cívica de massa persones. En democràcia, sobre tot. (...) I això fins el punt que, possiblement, el principal indicador del veritable desenvolupament és la instauració d'autèntics mecanismes democràtics. Batre's pel desenvolupament sostenible, per conseqüència, exigeix lluitar per la democràcia genuïna. Per la democràcia, perquè amb la demòtica no n'hi ha prou. (Folch, R. 1999).

3.3 Noves metodologies participatives per la innovació democràtica. De la Democràcia representativa a la democràcia participativa.

L'escenari d'una administració i un govern més descentralitzat on el ciutadà és membre d'una col·lectivitat en la que es produeixen relacions de solidaritat i es desenvolupen mecanismes de negociació social apareix com una possible alternativa a una participació esporàdica i limitada a la participació en els comicis electorals.

Els primers passos per a encaminar-nos cap a una democràcia participativa comencen en la millora dels canals de comunicació entre ciutadans i administració, per tal que aquesta sigui bidireccional.

En l'àmbit local s'ha manifestat aquest mal funcionament dels canals de comunicació, que ha portat a una falta de involucració de la ciutadania en els problemes locals comuns.

Tot seguit es presenten breument alguns dels arguments de detractors i dels defensors d'una major participació ciutadana recollits d'un article d'en Joan Subirats (1998).

Opinions crítiques

La participació ciutadana es considera en moltes ocasions com un procediment molest a causa de la urgència que caracteritza habitualment la resolució dels problemes que es plantegen principalment a l'administració.. Els dos principals arguments contraris a la seva aplicació es basen en l'argument que la participació ciutadana és costosa i lenta. Les mateixes veus crítiques afirmen que es tracta d'un procés inconstant i no representatiu en moltes ocasions, ja que la gent participa normalment només quan té interessos particulars o quan hi ha un conflicte declarat.

Opinions favorables

En resposta a tots aquests arguments contraris a la participació, els defensors d'una major obertura a la ciutadania opinen que la participació ciutadana factibilitza les solucions tècniques fent-les viables socialment. A més a més, legitima i dona transparència al procés de presa de decisions ja que la responsabilitat es comparteix entre el poder polític i el poder social (cogestió). La presa de decisions adquireix una visió de futur, a mig-llarg termini i augmenta l'eficiència del procés.

En aquests cercles predomina l'opinió que és precisament la manca de mecanismes de participació real el que fa que els intents de participació que es poden trobar actualment siguin

inconstants, poc representatius, lents i costosos. Així, cal que s'ampliïn els mecanismes participatius a tota la societat i que s'innovin formes de participació engrescadores i eficaces.

La participació pot ser fonamental en l'actual prioritització de les urgències a curt termini vers les necessitats a mig i llarg termini i pot ajudar a incorporar en les decisions polítiques una visió de futur consensuada de la comunitat.

Actualment es poden trobar esforços d'incorporació de la participació ciutadana en la presa de decisions. Alguns d'aquests mecanismes (més o menys innovadors) s'esbossen breument a continuació.

Els Referèndums: Aquests intenten implicar als ciutadans en la presa de decisions sobre un tema en concret. Inicialment es crea una reflexió a nivell de la ciutadania subministrant tota la informació necessària i creant marcs de debat. Els ciutadans, conseqüentment, són capaços de crear-se una opinió raonada i de decidir en votació la opció que creuen millor. Els referèndums són molt habituals a països com Suïssa. Dos referents més propers són, a nivell estatal, la decisió sobre l'entrada d'Espanya a l'OTAN i, en l'àmbit local, la urbanització o no de la platja d'El Castell a Palamós.

Els NIP's (Nuclis d'Intervenció Participativa), les Cèl·lules de Planificació i els Jurats o Consells de Ciutadans: Són metodologies de participació que es basen en l'elecció, a l'atzar, d'una mostra de la ciutadania entre la població adulta (censada) del municipi. Aquesta és convocada i se li exposen els diversos punts de vista sobre el problema a tractar. Tot seguit, i amb la informació necessària, aquesta mostra de població és capaç de pronunciar-se prenent una conclusió determinada. Tot i que aquesta no és vinculant per a l'administració promotora de la consulta, acostuma a ser considerada en la decisió final per raons de caràcter ètic i de legitimitat. A Catalunya hi ha hagut experiències recents a Sant Quirze del Vallès (Pla General urbanístic), a Rubí (ús d'un solar que quedava buit) i a Calafell (Pla General urbanístic).

Les Enquestes Deliberatives: Requereixen una metodologia semblant a l'anterior, però agafen grups de població més grans. Després, per a recollir les conclusions es realitza una enquesta on el grup de ciutadans pot expressar la seva opinió sobre el tema/temes en qüestió. Aquestes s'han aplicat bàsicament als Estats Units i a Anglaterra.

Els Grups de Mediació o Consells Consultius de Ciutadans: Aquesta modalitat té com a objectiu la participació d'entitats o grups de ciutadans, i no d'ens particulars. L'objectiu es conèixer opinions de grups amb un interès o referència especial respecte al tema de discussió i per crear un espai on es poden elaborar propostes, fer recomanacions i resoldre conflictes.

Sistemes de comunicació amb/de les institucions: Aquests sistemes estan fortament estesos. Se'n troben de caràcter purament informatiu i amb una mínima capacitat receptora de l'opinió ciutadana o de caràcter més recíproc. En el primer grup es poden incloure els mitjans tradicionals com són la premsa, la ràdio, la TV, els butlletins informatius, etc. A continuació es troben els telèfons d'informació i recepció i altres vies més modernes com poden ser les de connexió electrònica (internet) o els sistemes de comunicació interactius (**Teledemocràcia o Participació telemàtica**)

Pràcticament totes les administracions públiques contemplen varis d'aquests sistemes de comunicació, amb una funció informativa i, freqüentment, també receptiva. Són especialment interessants tots els sistemes d'informació via internet, on es poden consultar i enviar opinions diverses. En el cas de l'Agenda 21, existeixen molts webs explicatius i també receptius d'opinions. Un exemple és el cas del Bages. La proposta del Pla d'Acció i el document inicial de l'Agenda 21 d'aquesta comarca es poden consultar i es poden enviar opinions, esmenes i noves aportacions mitjançant un formulari pensat per a la participació. L'ajuntament de Sant Cugat ha creat recentment un espai telemàtic anomenat *Sant Cugat Obert*.

Les Xarxes telemàtiques de treball: Aquestes funcionen normalment a nivell supramunicipal i tenen l'objectiu de vertebrar una sèrie d'individus i/o col·lectius interessats en una temàtica més o menys concreta. Poden formar part o no del sistema de comunicació i treball amb

l'administració. Un exemple d'això seria la Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat que ha engegat la Diputació de Barcelona. (En aquesta xarxa hi ha un grup de treball específic sobre participació ciutadana).

Els Consells Municipals de Medi ambient i les Comissions de treball: Són mecanismes de consulta-concentració que estan formats per membres del consistori, tècnics municipals, ciutadans particulars i representants de col·lectius amb interessos ambientals. Tenen com a objectiu últim el consens de les polítiques presentades i clarament la participació es concentra en els ciutadans més implicats. Són formes molt esteses en l'àmbit local i en referència a l'aplicació de l'Agenda 21.

Els Fòrums de debat (temàtics o sectorials): Els fòrums poden prendre moltes formes, des d'una trobada oberta a tota la comunitat i amb assistència general a una reunió més reduïda i més enfocada a detalls concrets. La participació es voluntària i el objectiu es difondre informació, millorar el procés de deliberació entre la població i sondejar opinions informades del ciutadans. Són també formes molt esteses en l'àmbit local i en referència a l'aplicació de l'Agenda 21 i s'explicarà amb major detall en el cas de Cardedeu.

Els Parlaments d'Innovació Democràtica (PID's) o Fòrums d'innovació Col·lectiva (FIC's): Un PID o un FIC és un grup de persones reunides (que poden pertànyer a un col·lectiu determinat o no) amb l'objectiu d'elaborar, al voltant d'una temàtica específica i en relació amb els col·lectius/interessos als que pertanyen, un mapa dels problemes existents, un mapa dels objectius que caldria plantejar-se per a resoldre'ls i una proposta d'acció panificada i operativa. Es poden convocar a molts nivells: entre els socis d'una entitat, entre els veïns d'un barri, els estudiants d'una facultat, entre varies entitats d'una localitat, etc. (Paniagua, D. 1999).

A Catalunya s'han aplicat en uns pocs casos.

Investigació - Acció - Participació (I.A.P): I.A.P. és un mètode d'estudi i d'acció que implica als ciutadans en el mateix procés d'investigació. Els ciutadans deixen de ser "objectes d'estudi" i passen a ser protagonistes i gestors de les accions que van sorgint. Unes característiques distintives inclouen: una reunió inicial amb totes les entitats que hi puguin tenir interès, una comissió de seguiment ciutadana que controla tot el procés amb reunions bimestral o trimestrals i la incorporació dels ciutadans en un grup mixt amb els investigadors on es debaten i acorden els principals temes de l'estudi. La I.A.P. es per definició un procés gradual i requereix cert temps. Aquesta metodologia s'ha utilitzat principalment a Amèrica del Sud. Ara sembla tenir força acceptació en el marc de les Agendes 21 Locals.

El Pressupost Participatiu: Aquesta metodologia consisteix en l'elaboració conjunta del pressupost públic municipal anual amb la ciutadania. Això legitima l'ajuntament i estableix un pacte social entre la ciutadania i el govern local.

Amb aquesta proposta es va més enllà de la voluntat d'incrementar la participació ciutadana. Cal definir un nou centre de presa de decisions que permet a la ciutadania, conjuntament amb els poders legislatiu i executiu, participar en la gestió dels recursos econòmics públics del municipi i decidir sobre el conjunt del pressupost anual. Es tracta d'un procés de cogestió on el govern municipal comparteix el poder polític amb la ciutadania a través de la deliberació i mitjançant el consens i negociació política.

Es coneixen en l'actualitat algunes experiències molt interessants d'aquesta metodologia, com ara el cas de Porto Alegre, amb 1.300.000 habitants i capital de l'estat de Rio Grande capital de Rio Grande (Merino 1998).

A la taula 1 s'han caracteritzat les diferents metodologies participatives segons quin és l'actor principal que les coordina i les promou, l'abast geogràfic i temporal de la metodologia i el grau de representativitat que té respecte la ciutadania en general.

	Promoció i coordinació	Escala	Temporalitat	Grau de representativitat
Referèndum	Administració Societat civil	A tots nivells	Puntual	Alt
N.I.P Consells ciutadans Enquestes delib.	Administració	Local o regional	Puntual	Mig
Grups de mediació	Administració	Local	Contínua o puntual	Baix
Sistemes tradicionals de comunicació	Administració	A tots nivells	Contínua o puntual	Baix
Teledemocràcia	Administració Societat civil	A tots nivells	Contínua o puntual	Baix
Xarxa telemàtica de treball	Administració Societat civil	A tots nivells	Contínua o puntual	Baix
Consells de Medi Ambient i Com. de treball	Administració	Local	Puntual o periòdica	Baix
Fòrums de debat	Administració Societat civil	Local	Puntual o periòdica	Mig-alt
P.I.D I.A.P Pressupost Part.	Administració Societat civil	Local	Continua	Alt

Taula 1: Caracterització de diferents mecanismes de participació

La primera conclusió que se'n pot extreure és que, tot i tenint característiques diferents, moltes de les metodologies de participació es poden aplicar en diferents situacions geogràfiques i temporals. Així també, aquestes poden ser proporcionades i coordinades per diversos actors, tant des de l'administració com des de la societat civil.

El grau de representativitat de les metodologies varia molt. En funció del tema a analitzar o de la decisió a prendre caldrà optar per mètodes més o menys representatius.

La taula 2 analitza els mateixos mecanismes de participació des d'una altra perspectiva.

	Canvi actitud Administració	Interacció entre admin. i societat	Integració de sectors marginals	Canvis de comportament social	Legitimació de decisions polítiques
Referèndum	Nul·la	Co-decisió	Variable Indirecta	Nul·la	Alta
N.I.P Cons.ciutada Enq. Delib.	Mitja-Alta	Co-decisió	Variable Indirecta	Mitja	Alta
Grups de Mediació	Mitja	Informació Consulta	Baixa	Mitja	Mitja
Sistemes trad. de comunicació	Nul·la	Informació	Baixa	Nul·la	Nul·la

Teledemocràcia	Nul·la	Informació Consulta	Variable	Nul·la	Baixa
Xarxes tel. de treball	Mitja	Informació Consulta	Variable	Mitja	Baixa
Consells de Medi Ambient i Com. de treball	Mitja	Informació Consulta	Baixa	Nul·la	Mitja
Fòrums	Mitja-Alta	Informació Consulta	Baixa	Mitja	Mitja-Alta
P.I.D I.A.P Pressupost Participatiu	Alta	Informació Consulta cogestió Co-decisió	Alta	Mitja-Alta	Alta

Taula 2: Funcions de la Participació

S'observa que com la corerponsabilització social va lligada a un canvi d'actitud de l'administració, a la integració de sectors poc propicis a la participació (marginals) i que només d'aquesta manera es poden assolir canvis importants en el comportament social.

3.4 Conclusions

En aquest capítol s'ha pogut veure com el camí cap a la sostenibilitat està estretament lligat a la participació ciutadana i que un procés tan novador com ho és l'Agenda 21 Local necessita de mètodes igualment novadors que estimulin a la població a prendre part de la gestió pública i corresponsabilitzar-se'n. Com més implicació ciutadana, més legitimitat tindrà l'administració en les seves actuacions.

Sense pretendre ésser exhaustius, s'han presentat un recull de mètodes més o menys innovadors que poden ésser aplicats en el procés d'Agenda 21 Local i s'han analitzat des de diferents perspectives per a poder-ne trobar els avantatges o inconvenients.

Està clar que no hi ha un manual universal que es pugui aplicar al peu de la lletra a tots els municipis i que caldrà avaluar acuradament els diferents mètodes disponibles i la situació socio-política local per a triar els més escaients en cada cas.

4. L'Agenda 21 Local

4.1 Què és l'Agenda 21 Local?

Com a resultat de l'apartat anterior, s'ha vist clarament la necessitat de conjugar el terme de Sostenibilitat amb el de Participació Ciutadana a nivell municipal. Les ciutats són la base territorial ideal per a iniciar el procés de la societat cap a un desenvolupament sostenible i permetre l'aplicació de noves formes de participació.

En el document sorgit a la Cimera de Rio de Janeiro al 1992 d'Agenda 21, com a pla d'acció global per al desenvolupament sostenible en el segle 21, es feia especial èmfasis en el paper de les autoritats locals en el procés de sostenibilitat i participació social:

"Per causa de que molts del problemes i solucions contemplades en l'Agenda 21 tenen les seves arrels dins d'activitats locals, la participació i cooperació de les autoritats locals serà un factor determinant a l'hora de satisfer els seus objectius. Les autoritats locals construeixen i mantenen infraestructures econòmiques, socials i ambientals, dirigeixen processos de planificació, estableixen polítiques i regulacions ambientals i assisteixen en l'execució de polítiques a nivell nacional i subnacionals. Com que és el més proper dels ciutadans, el govern local juga un paper molt important educant, mobilitzant i responent al públic per promoure el desenvolupament sostenible." (Doc. Agenda 21. Cap.28. CNUMAD, 1992).

Conseqüentment, l'Agenda 21 Local és una proposta per posar en pràctica el concepte de sostenibilitat a nivell local. Aquesta esbossa un procés que té com a resultat final la l'establiment d'un Pla d'Acció on es conjuguen els aspectes ambientals, però també els socials i els econòmics ja que els problemes amb els que la societat s'enfronta actualment no es poden abordar des d'una perspectiva sectorial del problema.

L'Agenda 21 Local fa una crida a un canvi en els hàbits de consum, en la manera en que l'individu es relaciona amb l'entorn i amb els altres, i en definitiva, un canvi en la concepció de les relacions entre el Planeta, la Gent i els Beneficis que aquests segons en treuen d'aquesta relació.

4.2 Propostes metodològiques

4.2.1 La proposta metodològica de l'ICLEI

El procés cap a la Sostenibilitat és un procés llarg que necessita una metodologia que sigui capaç d'involucrar als diferents sectors socials de l'àmbit local. A partir de les recomanacions dels documents sorgits de Rio de Janeiro al 1992 i de la Carta d'Aalborg, hi ha hagut varies organitzacions internacionals que han fet propostes concretes per a l'Agenda 21 Local. Una d'elles, l'ICLEI (*The International Council for Local Environmental Initiatives*) presenta una proposta en la "*Guía Europea para la Planificación de las Agendas Locales 21*" (Hewitt, 1998). Aquesta ha sigut completada posteriorment per les propostes de metodologia participativa com la "Investigació - Acció - Participació. Programació Autosustentable Integral" (IAP-PAI).

Per a que el procés d'Agenda 21 Local tingui èxit cal:

- Involucrar a tots els sectors socials dins el procés
- La voluntat política per a que el procés es desenvolupi
- Un nucli promotor de caràcter embrionari
- Una metodologia sistemàtica que consideri la participació social com a principi bàsic de sostenibilitat.

Així, les fases proposades pel l'ICLEI respecte la metodologia a emprar són:

- 1. Creació d'un Fòrum Ambiental**
- 2. Definició de la Filosofia i el Pla de Treball**
- 3. Diagnòstic: Identificació i Priorització dels problemes**
- 4. Disseny d'un Programa d'Accions**
- 5. Execució de les accions, Seguiment i Avaluació**

Inicialment es proposa la creació del **Fòrum Ambiental** com a òrgan màxim de participació. Aquest ha de saber conjugar les diferents perspectives i necessitats de la societat local, per tant,

ha de tenir la màxima representació de tots els sectors socials. Per l'altra banda ha de ser el màxim d'eficient possible i s'ha de cercar el consens entre les parts participants.

Les funcions principals del Fòrum són la **definició dels objectius** i de la **forma d'organització** que es vol adoptar. La primera tasca del fòrum serà la definició concreta dels principis bàsics de Sostenibilitat en relació amb les característiques generals d'aquesta a l'àmbit local on es treballa.

El Fòrum ha d'engegar un procés de **Diagnosi** o identificació detallada i prioritització dels problemes detectats. La diagnosi és una valoració de la situació de partida on s'han de recollir les dades **objectives** (per mitjà d'una auditoria ambiental) i les que provenen d'apreciacions **subjectives**.

Per conèixer aquestes últimes es poden emprar tècniques variades com són les reunions i entrevistes amb els col·lectius específics del municipi o d'un barri, es poden fer pluges d'idees, tallers i assemblees multitudinàries, etc.

En definitiva, en aquesta fase es tracta d'identificar els problemes que preocupen a la gent i quina és la seva relació amb la Sostenibilitat. Cal partir d'un enfoc que vagi dels problemes concrets a una visió integrada del municipi. A posteriori, un cop identificats els impactes, cal identificar la seva magnitud i analitzar les causes primàries que els provoquen.

Acabada la Diagnosi, es procedeix a la realització d'un **Pla d'Actuació**. Aquest planteja els objectius de treballa curt, mig i llarg termini. És molt important la definició específica de programes concrets, amb unes responsabilitats, pressupostos i calendaris d'execució definits.

El Pla d'Actuació ha d'estar compost d'actuacions socials, econòmiques, ecològiques, polítiques, culturals, etc. Les solucions d'aspecte parcial només provoquen problemes en altres àrees. Posteriorment cal pensar en l'execució del Pla d'Actuació, així com en el seu seguiment i avaluació.

4.2.2 La proposta metodològica de la Diputació de Barcelona.

La Diputació de Barcelona, dins el context de la Xarxa de pobles i ciutats cap a la Sostenibilitat i mitjançant el programa d'auditories ambientals municipals, intenta donar resposta al procés d'elaboració d'Agendes 21 locals a bona part del territori català i col·labora amb els ajuntaments que ho sol·liciten.

La principal actuació de la Diputació és ajudar i impulsar el desenvolupament de les auditories ambientals municipals en les ciutats que ho demanen. Les auditories ambientals intenten ser un punt de partida del desenvolupament de les Agendes 21 Locals i ajuden als ajuntaments, posteriorment, a organitzar programadament la seva política ambiental.

La metodologia promoguda per la Diputació per al procés d'elaboració de l'Agenda 21 Local es una adaptació de les propostes de l'ICLEI. Aquesta es pot esquematitzar en tres fases:

Fase Preparativa:

- Selecció del municipi
- Adhesió del municipi a la carta d'Aalborg
- Implicació de l'Ajuntament i d'altres agents locals
- Constitució de la Comissió 21
- Formalització de convenis i corresponsabilitats
- Planificació del procés
- Inclusió i contractació de consultors externs.

Fase d'Auditoria Ambiental:

- Recollida d'informació del municipi.
- Pre-diagnosi, diagnosi i anàlisi de la situació actual del municipi.
- Pla d'acció ambiental (PAA). Discussió del document de l'auditoria, definició de les línies estratègiques d'actuació, dels projectes i les accions.
- Complementació de la informació del PAA amb els plans econòmics, socials, etc. respectivament.
- Postauditoria. Declaració ambiental i seguiment dels Plans d'acció i de l'estratègia de Participació social

Fase d'Agenda 21 local:

- Proposta inicial de PAA
- Ampliació de la Comissió 21 i consulta pública
- Aprovació provisional del PAA
- Redacció de l'Agenda 21
- Aprovació provisional de l'Agenda 21 local
- Participació, consulta pública i presentació i resolució d'esmenes
- Aprovació definitiva de l'Agenda 21 local
- Implementació i execució de l'Agenda 21 local
- Inici del procés de seguiment i avaluació dinàmica de l'Agenda 21 local

(Font: Diputació de Barcelona)

Dins la Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat hi ha 148 ciutats/pobles fins l'actualitat. De moment totes les ciutats que estan duent a terme el procés són de la província de Barcelona (excepte Reus, Girona, St. Feliu de Guíxols i Lleida). D'aquestes 148 unes 82 han demanat començar amb el procés de l'Auditoria. Actualment hi ha 18 auditories fetes, 18 en procés d'iniciació i 33 pendents del procés.

De les tres fases abans exposades, la Diputació ajuda a impulsar el que serien les dues primeres. L'Auditoria pròpiament dita la duu a terme una empresa auditora. Aquesta és escollida per concurs públic. Són una excepció en aquest aspecte Cerdanyola del Vallès, Esplugues i Castelldefels, les quals han començat un procés d'auditoria ambiental per iniciativa pròpia.

En les característiques bàsiques i els objectius que defineixen el procés d'Auditoria ambiental trobem novament mencionada la participació social. *L'Auditoria ha de ser oberta i participativa: cal que intervinguin els diferents col·lectius (gremis, sindicats, associacions, ONG's, etc.) a part de la mateixa administració (...) Cal fomentar la participació dels agents socials, els grups d'opinió i els col·lectius ciutadans en aquest procés.* (Diputació de Barcelona, 1998).

Si fem una revisió de la participació social en el procés d'Auditoria podem veure que en **la fase de recollida de dades** la participació **és difícil**.

S'ha vist en els primers processos que la ciutadania no proporciona informació de manera espontània. (exemples: Manresa, Vic, Granollers i Montmeló). - (Rosa Maria Canals, 12 de Març).

En quant a **la fase de pre-diagnosi, diagnosi i anàlisi** de la situació actual es pot afirmar que són l'empresa auditora, conjuntament amb representants de la Diputació i de l'Ajuntament qui prenen el protagonisme i elaboren un document de síntesi de la fase anterior. Aquest, un cop finalitzat, passa a ser discutit, revisat i, finalment, consensuat pel Fòrum Cívic.

El Fòrum cívic és definit per la Diputació de Barcelona com un espai obert a tothom (convocat a partir d'entitats, mitjans de comunicació local, ens individuals, etc.) on es crea un debat ampli. Aquest, conseqüentment, és la màxima expressió de la Participació Ciutadana en el procés. El Fòrum es pot articular per

Taules de treball per sectors socials (ex: gremi de comerciants, ecologistes, indústria, etc.).

Taules de treball per temes (ex: els espais naturals, el tràfic, l'aigua, l'educació, etc.).

Les conclusions de les taules es posen en comú posteriorment.

Un cop les sessions del Fòrum Cívic es donen per acabades, una comissió tècnica defineix les línies d'actuació estratègiques i el programa d'actuació ambiental (PAA). (En aquesta fase s'intenta **incloure les accions** específiques que s'han anat esmentant en el Fòrum mentre es debatia el document de síntesis).

=> Així, la participació ciutadana dins el procés d'elaboració de l'**Auditoria** segons la Diputació de Barcelona es localitza:

- De manera directa al **Fòrum cívic** en el procés de pre-diagnosi.
- De manera indirecta en la redacció de la proposta de **Pla d'Acció Ambiental**.

4.3 Anàlisi dels casos pràctics

Un cop analitzades les propostes metodològiques per a la implantació de l'Agenda 21 Local a nivell internacional i la seva concreció al territori català amb la proposta de la Diputació de Barcelona, en aquest apartat es fa un anàlisi de l'aplicació d'aquestes propostes a Catalunya.

Els tres casos escollits corresponen als municipis de Cardedeu, Manresa i Sant Feliu de Llobregat. Aquests casos s'han escollit per diverses raons. Aquest treball parteix de la hipòtesi que la implantació de l'Agenda 21 local a Catalunya no està funcionant de la manera desitjada i que la participació que es dona en el procés és, en la seva concreció real, pobra i poc representativa. Així, a l'hora d'escollir els casos que es volien analitzar s'han buscat aquells que haguessin destacat en l'esforç per esdevenir realment representatius. Per limitacions de temps només se n'han escollit tres, però això s'hagués pogut ampliar.

Cardedeu ens va cridar molt l'atenció perquè és potser l'única població de Catalunya que compta amb un grup promotor civil -Cardedeu Vital- deslligat orgànicament de l'ajuntament.

Manresa es va triar perquè té un procés relativament avançat i l'Ajuntament ha fet importants esforços en involucrar-hi a la societat civil. Cal tenir en compte que la Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat es va fundar en aquesta ciutat.

Finalment es va triar també Sant Feliu perquè el nostre contacte al Patronat Flor de Maig de la Diputació de Barcelona havia participat de forma molt activa en l'inici de l'Agenda 21 en aquesta població. El Patronat Flor de Maig té un departament especialitzat i dedicat a la participació ciutadana i, per tant, era de preveure una dinàmica innovadora.

Som conscients de les limitacions de les nostres valoracions ja que aquestes s'han basat en bibliografia de manera general i en les entrevistes a diferents actors i no s'ha pogut fer un aprofundiment major en el procés.

En cada cas s'explica breument el procés que ha endegat cada municipi i es descriu la metodologia de participació ciutadana més important. Finalment es fa una valoració del procés participatiu.

4.3.1 Cardedeu

Metodologia

Entrevista a un membre de l'associació Cardedeu Vital el 25 de març de 1999.

Assistència a una sessió del Fòrum el 25 de març de 1999.

Entrevista informal a un assistent al Fòrum.

Recull de les edicions de la revista Cardedeu Vital.

Cardedeu i l'Agenda 21 local

Cardedeu és presenta com un cas modèlic de participació ciutadana dins el procés de l'Agenda 21 local.- (entrevista a Rosa Ma Canals. Diputació de Barcelona. 12 de març).

Cardedeu va ratificar la carta d'Aalborg al 1997. Tot seguit, l'Ajuntament va sol·licitar ajuda a la Diputació de Barcelona per començar amb el procés. La consultora MINUARTIA Estudis Ambientals SL va ser l'encarregada de l'elaboració de la diagnosi, finançada per la Diputació de Barcelona. Anteriorment, a l'any 1994 la mateixa consultora havia realitzat un document base, el qual va ser el punt de partida l'any 1997.

Al document base de 1994 es van afegir les aportacions de nous estudis realitzats en el període 1994-1998 (sobre la gestió de l'arbrat viari, mobilitat, equipaments, patrimoni arquitectònic, etc.) i d'entrevistes amb diferents agents econòmics i socials (tècnics municipals, grup de treball de la Secció d'Història Natural del Museu-Arxiu Tomas Balvey, membres de la Plataforma Cívica per a la Reducció del Trànsit Motoritzat de la carretera c-251, etc.). Actualment ja es disposa de "L'Actualització de la Diagnosi Ambiental i Proposta del Pla d'Acció Ambiental del Municipi de Cardedeu". Aquest es pot consultar a la Biblioteca pública: Marc de Vilalba.

La primera iniciativa del procés va sorgir des de l'administració. La regidora de Medi Ambient, Roser Roca, va convocar els principals agents socials del poble i els va fer una proposta de treball per a assolir el repte de la sostenibilitat. Aquests actors implicats des de l'inici són els ecologistes (Grup contra el 4rt cinturó), el Museu de la ciutat, varis estudiants i tècnics de biologia i medi ambient, els voluntaris ambientals del Consell Comarcal, gent a títol individual, etc. Les associacions de veïns i altres entitats es varen convocar, però no s'integren en el procés. Al cap de mig any des de l'inici del procés es crea el Grup **Cardedeu vital**, una associació de ciutadans i ciutadanes de Cardedeu que es presenta com a promotor del procés cap a l'Agenda 21 local.

Un cop acabats els documents de la diagnosi i el Pla d'Acció Ambiental (PAA) fets per l'empresa consultora, es comença un procés participatiu per a consensuar els documents. Aquest es basa, fonamentalment, en la realització d'un total de 8 sessions de Fòrum ambiental (una per cada línia estratègica d'actuació). Aquestes sessions, que es realitzen a l'Ajuntament, estan organitzades per Cardedeu Vital i tenen com a objectiu crear *"un espai de debat i una eina de participació amb l'objectiu de consensuar el PAA per Cardedeu"*. Les sessions del Fòrum són obertes a tot el poble i en elles *"han d'estar representats els interessos del conjunt de la comunitat; és a dir, representants dels partits polítics, sindicats, entitats ecologistes, empresaris, pagesos, associacions de veïns, associacions de consumidors, experts en medi ambient, tècnics municipals, etc."* (revista Cardedeu Vital, nº1, 1998).

Un cop el PAA s'hagi acabat de discutir al fòrum i s'hagi consensuat, es passarà a redactar el document de l'Agenda 21 local de Cardedeu, que haurà de ser aprovat provisionalment per l'Ajuntament. Tot seguit, s'obrirà un període de presentació del document i resolució d'esmenes, i s'aprovarà definitivament el document. Aquest no té, de moment, caràcter vinculant, però s'espera s'implementi i s'executi degudament.

El funcionament del Fòrum Ambiental de Cardedeu

Fins ara s'han realitzat dues sessions del Fòrum corresponents a les línies estratègiques de El medi natural i Els Residus. A les dues sessions hi ha hagut una assistència de 40-50 persones.

Les sessions tenen una primera part introductòria on un grup de ponents introdueixen el tema en mitja hora i, tot seguit, comença el debat. La consultora presenta l'estat de la qüestió i exposa el PAA amb les seves línies estratègiques. Cada línia es compon de programes d'accions i d'accions

concretes a curt, mig o llarg termini. La consultora, a més a més, modera/facilita la sessió del fòrum durant el debat i recull les propostes i modifica les actuacions que es considera oportú.

En paral·lel a la realització de les sessions (entre sessió i sessió hi ha un període de tres a quatre mesos, aproximadament) Cardedeu Vital publica un butlletí on va informant del procés d'Agenda 21. La publicació de Cardedeu Vital s'edita unes setmanes abans de la sessió del Fòrum corresponent per a que els interessats puguin anar preparats a la sessió. En aquest butlletí hi ha una **Fitxa Fòrum**. En aquest es troba una primera part que correspondria al que és la Diagnosi, on s'exposen els problemes que existeixen actualment al municipi en relació al tema de la sessió. La segona part és la proposta del PAA, on es presenten les propostes que puguin donar resposta a les problemàtiques plantejades. La fitxa fòrum es basa en el document realitzat per l'empresa consultora. En el butlletí també s'inclouen els resultats i les conclusions de la sessió de fòrum anterior, així com altres notícies i reflexions de temàtica ambiental.

► La participació ciutadana en el procés de l'Agenda 21 a Cardedeu es pot esquematitzar:

- Participació sectorial en la realització del document de "L'Actualització de la **Diagnosi Ambiental i Proposta del Pla d'Acció Ambiental** del Municipi de Cardedeu".
- Participació sectorial en el **Grup Cardedeu Vital**, com a promotor i catalitzador del procés.
- Participació oberta en les sessions del **Fòrum ambiental**.
- Participació en el butlletí Cardedeu Vital.

Valoracions del procés

Amb les observacions sobre el seu funcionament, la informació recollida durant les entrevistes i la bibliografia, s'han fet diverses valoracions de caire positiu i negatiu en referència al funcionament del fòrum i del procés d'Agenda 21 Local a Cardedeu en general.

Valoracions positives:

- L'Ajuntament pren el paper de promotor del procés, però sembla que ràpidament llega aquesta responsabilitat al grup de Cardedeu vital. Això facilita i agilita les fases embrionàries del procés. També despolititza la iniciativa i li dóna més legitimitat.
- L'Ajuntament i Cardedeu Vital col·laboren en el procés i es crea un clima de treball molt positiu. Es percep una bona voluntat de treball i de donar continuïtat al procés.
- Cardedeu Vital es presenta com una associació oberta, però amb una organització estructurada i organitzada. A més, la gent de les associacions hi participa a títol individual i això facilita el procés de presa de decisions i el treball.
- Hi podem trobar un nombre elevat de mitjans de comunicació implicats en el procés. El butlletí de Cardedeu vital és un de molt important. En ell es fa un esforç per a tenir a la gent informada del procés i es convida a participar. A més a més s'hi poden fer suggeriments.
- Durant el procés s'intenta integrar als voluntaris ambientals del Consell Comarcal dins el treball de Cardedeu Vital.
- Hi ha un grup de treball que s'encarrega dels temes específics de participació i percepció social de la temàtica ambiental. Aquest es posa en contacte amb els diferents gremis del poble (exemple: gremi de botiguers), amb les escoles, etc. i treballen conjuntament.

S'ha realitzat una campanya d'educació ambiental força intensa. Es reparteixen butlletins amb informació general, manuals de bones pràctiques als botiguers i comerciants, als consumidors, etc. Al mateix temps es realitzen xerrades i contactes amb les associacions de veïns, entitats, etc. per a informar-los i convidar-los al Fòrum.

- Respecte el funcionament del Fòrum, es valora positivament la presència d'experts sobre el tema que es tracta, però amb postures molt diferents i representants de les diverses administracions i grups que treballen sobre la temàtica. Això facilita el debat i el crea al mateix temps.

- Durant la sessió del fòrum es van recollint les preocupacions de la gent que hi participa, tant per part de l'empresa consultora com per l'administració i Cardedeu vital.
- La figura del facilitador/mediador de Minuartia en el debat del fòrum agilita i estructura el debat. Controla el discurs i intenta que no es comencin debats interminables. Apunta i dirigeix les suggeriments de la ciutadania cap a les administracions i/o actors responsables (Ajuntament, Consell Comarcal, Cardedeu vital) i recull les modificacions del PAA.
- Durant el debat surten temes conflictius i interessants. Hi ha una bona disposició al diàleg i es cerca el consens en el Fòrum per a cada programa d'acció de les línies estratègiques presentades per Minuartia.

Valoracions negatives:

- Es creu que hi ha molt poca participació de la ciutadania en els estadis del procés cap a l'agenda 21 previs a les sessions del Fòrum. Això crea un desconeixement general del procés a nivell de ciutadania. Posteriorment, la ciutadania no acaba d'entendre bé el paper del Fòrum ni el que s'exposa.
- Conseqüentment, l'assistència al Fòrum no és excessiva. La gran majoria de l'assistència es pot dividir en gent interessada *per se* en la problemàtica ambiental, gent directament afectada pel que es tracta a la sessió, representants de l'administració i ponents, actors que lideren el procés i els mitjans de comunicació. Hi ha molts pocs ciutadans que, a títol individual i sense pertànyer a cap de les categories anteriors, hi assisteixi de manera regular.
- Les sessions del Fòrum es fan massa tècniques per a la gent que no s'implica en el procés des dels inicis o que no està ficada en els temes concrets. Hi ha, en aquest sentit, un desfase important entre el que es presenta per Minuartia i el que la ciutadania pot entendre sense més explicació.
- *La iniciativa és bona, però tot plegat té masses dades i és massa tècnic. Aquí només venen els conscienciats.*- (representant de l'associació de veïns del barri de Poblesec).

Això dona com a resultat que les aportacions que es fan a la discussió en el debat tinguin un caràcter molt específic i anecdòtic. Els grans temes polèmics, en conseqüència, no es discuteixen pràcticament.

- Es crea confusió alhora de discutir sobre les línies estratègiques, els programes d'actuació i les accions concretes. L'objectiu principal del Fòrum és la discussió de les línies estratègiques i dels plans d'actuació, però s'acaben discutint les actuacions concretes, que es recullen irregularment ja que no és l'objectiu del debat.

Les línies estratègiques i el rerefons d'aquestes no entra en el debat perquè hi ha una desconeixença majoritària més tècnica. El contingut del debat i la discussió es redueix moltíssim. (Un exemple pot ser el tema dels residus, on la filosofia sobre el model de gestió és la base del debat i aquesta no es discuteix). No hi ha la possibilitat d'incidir en el plantejament de les grans línies estratègiques del PAA.

- Tot i que les sessions es fan massa llargues (unes 4-5 hores) i la gent va marxant a mitja discussió, les sessions dels fòrums es queden curtes. Això és degut a que la temàtica que es discuteix a cada una és complexa, polèmica i desconeguda en línies generals o coneguda de maneres molt diferents per la gent que hi participa.. No hi ha un treball previ sectorial per taules temàtiques o taules per sectors socials, que faci participar a un grup majoritari de ciutadans, els quals podrien després intervindre en el debat amb un coneixement previ important. Les intervencions dels experts en l'inici de la sessió donen algunes pinzellades al plantejament general del problema, però és de difícil estructuració per al ciutadà.
- L'organització, planificació i realització del Fòrum és un procés costós en recursos tècnics, humans i materials. En relació als resultats participatius que se'n recullen, es creu que el plantejament no acaba de ser eficient.
- No es crea un gran debat dins el funcionament de les associacions que participen en el procés. En cap moment es requereix el posicionament i el treball conjunt entre les diferents associacions i entitats de Cardedeu. El debat dins d'elles alenteix el procés però facilita la implicació de la ciutadania i la difusió del procés.

4.3.2 Manresa

Metodologia

- Entrevista al president del grup ecologista L'Alzina.
- Bibliografia de l'ajuntament i un projecte final de carrera de CC.AA.

L'Agenda 21 a Manresa

Manresa es va afegir a la Xarxa de Pobles i Ciutats cap a la Sostenibilitat des de l'inici de la seva configuració, al 1997. Les primeres passes d'aquest municipi vers la sostenibilitat les podem trobar al 1994, quan es celebra per primer cop "Ecociutat. Estratègies per a una ciutat sostenible", la primera sessió d'un fòrum anual que es realitza a la ciutat. Es pot observar que el procés de Manresa respecte l'Agenda 21 està més avançat que a Cardedeu, i també és més complex.

El 21 d'abril de 1997 es va aprovar, per unanimitat en sessió plenària, la creació de la **Comissió 21** (Comissió Mixta de Medi ambient i Sostenibilitat). Aquesta comissió ha sigut la gestora del procés d'agenda 21 a Manresa. En ella hi havia el regidor-delegat d'urbanisme i el de Medi Ambient, 13 representants dels agents socials i econòmics, quatre tècnics municipals i alguns experts.

El procés d'auditoria en aquest municipi també es troba emmarcat en el Programa d'Auditories de la Diputació de Barcelona i és realitzada per l'empresa auditora Minuartia. S'inicia al febrer de 1997 i s'ha finalitzat al novembre de 1998. Igual que a Cardedeu, en aquest cas tampoc es dona la participació ciutadana en la fase d'auditoria.. El disseny de l'auditoria no compta amb la presència d'associacions cíviques ni d'actors individuals; només i, en funció del tema tractat a l'auditoria, l'Ajuntament envia una documentació prèvia i convida a diferents actors a participar-hi.

En paral·lel a aquest procés, es realitza un **qüestionari** dirigit a la ciutadania per a "*desvetllar la curiositat dels ciutadans i potenciar la informació i sensibilització, tot i que també serveix per conèixer aspectes de percepció ambiental i per a promoure l'autoreflexió dels ciutadans*" (1999, Mas, M. Regidor de Medi Ambient de l'Ajuntament de Manresa). Aquest qüestionari es reparteix per correu a les associacions, a una selecció dels ciutadans i als centres d'ensenyament.

Un cop acabada l'auditoria es convoca el **Fòrum ambiental**, obert a tothom, i on es tornen a tractar tots els temes de l'auditoria. En total s'han realitzat 9 sessions. Hi va participar la Comissió 21 i van ser convocats representants d'unes 150 entitats del municipi. En el transcurs del Fòrum es van debatre les línies estratègiques, els programes i les actuacions del PAA. Així, al maig de 1998 es va consensuar el PAA de Manresa, al qual s'afegiran els plans socials i econòmics al març de 1999.

A partir de la 4ª sessió del Fòrum i com a proposta del Fòrum, les sessions han anat presidides per diferents entitats:

Espai rural: Escola Agrària

Mobilitat: UPC

Indicadors: Grup ecologista L'Alzina

Espai urbà: Col·legi d'arquitectes

Activitats classificades: Col·legi d'enginyers

Cal destacar la participació de funcionaris/es de l'ajuntament en el Fòrum, que fan algunes propostes interessants. El Fòrum, un cop acabades les sessions, va decidir continuar les reunions per a fer un seguiment del procés.

Un punt molt interessant del procés d'Agenda 21 a Manresa és l'annexió al PAA dels programes socials i econòmics, que s'han de realitzar des de l'Ajuntament i amb el treball conjunt dels **Consells de Participació Ciutadana**. Aquests consells són comissions mixtes de Participació ciutadana i els Consells Municipals de la Gent Gran, de Salut pública, per la Solidaritat i Cooperació, de la Cultura, de Joventut, de la Infància, de la Dona i de Comerç i Urbanisme, els quals ja existien amb anterioritat. Aquests treballen en els apartats anomenats: Manresa Solidària, Manresa Igualitària, Manresa Educadora, Manresa Activa, Manresa Saludable i Manresa participativa.

Amb l'aportació final d'aquest nou treball s'elabora el document definitiu de l'Agenda 21 Local de Manresa. (Annex. Manresa, Agenda 21. Esquema del procés).

Es pot veure que els quatre elements vertebradors del procés de Participació ciutadana dins d'Agenda 21 Local a Manresa han sigut els següents:

La Comissió Mixta de Medi Ambient i Sostenibilitat, on la Participació s'ha donat de manera sectorial i contínua.

El Qüestionari ambiental, que pretén una participació oberta i puntual.

El Fòrum ambiental, que té un funcionament semblant al de Cardedeu i la participació que s'hi dona també és sectorial i puntual, tot i que es contempla com un mecanisme de participació obert a tothom.

Els Consells de Participació Ciutadana, que representen una innovació molt interessant en el procés, obrint una altra via de participació sectorial, temàtica i continua.

Valoracions del procés

Les valoracions que segueixen s'han extret més de l'entrevista realitzada al president del grup ecologista L'Alzina que no de la recerca bibliogràfica. Sens dubte caldria ampliar-les amb altres opinions per a tenir una visió més àmplia.

D'entrada, un dels suggeriments que fa l'entrevistat és que la iniciativa del procés hauria de sortir de la ciutadania i no de l'ajuntament per tal de superar les dificultats que planteja la realitat ciutadana i assolir objectius més ambiciosos en el procés d'Agenda 21 Local.

Valoracions positives:

- Durant tot el procés l'empresa contractada fa un important paper dinamitzador, com ja s'ha vist en altres casos. La seva objectivitat permet superar picabaralles entre els diferents actors i facilita el debat.
- La participació de persones funcionàries de l'Ajuntament al Fòrum és molt interessant i aporta idees i propostes molt vàlides.
- El Fòrum facilita el contacte entre actors. (L'Alzina i el col·lectiu de pescadors van superar una picabaralla molt important després de discutir-se al Fòrum). S'estableixen contactes i intercanvis d'impressions entre tots els actors participants.
- La incorporació dins un dels mitjans de participació de l'Agenda 21 dels Consells Municipals és molt interessant. Això representa involucrar a una sèrie de gent que ja està treballant temes específics i molt importants per al municipi.

Valoracions negatives:

- Durant el procés de selecció de l'empresa encarregada de l'Auditoria, no es prioritzen empreses locals. Més aviat es tendeix a limitar el nombre d'empreses que la Diputació contracta. Així, no queda cap possibilitat per a que actors locals capacitats liderin el procés d'auditoria al municipi.
- L'empresa contractada només coneix fins a un límit la realitat del municipi on treballa i això es nota en el procés de mediació.
- El PAA acaba sent una "carta als reis", amb objectius de difícil assoliment perquè no es concreten ni contempen el pressupost ni el calendari (per ex: *"cal que la ciutat obtingui el 15% de l'energia consumida a partir de fonts renovables"*).
- Es prefereix esmenar el pla d'acció (si la ciutadania ho sol·licita i insisteix en el Fòrum) a que aquesta pugui participar en tot el procés de l'auditoria.

Així, la ciutadania es troba amb una manca de temps i de documentació i informació prèvia per a poder fer esmenes al PAA i a les línies estratègiques establertes per l'empresa auditora.

- Durant la realització del Fòrum no s'accepten esmenes importants. Això limita seriosament la participació ciutadana.
- Cal allargar molt més els debats i la participació en ells per a desenvolupar un PAA realment consensuat i participatiu.
- El Fòrum hauria de ser vinculant. Aquesta és una qüestió que sovint surt en les sessions del Fòrum. D'aquesta manera es creu que s'aconseguiria un interès molt més gran per a participar.
- No s'acaba de difondre bé el procés. Hi ha una manca de propaganda i de repercussió del procés en els mitjans de comunicació.
- La continuïtat de la participació oberta de la ciutadania no està gens clara i no es defineix, tot i la voluntat concreta del Fòrum de continuar amb el procés mantenint les reunions que es realitzaven.
- Molts aspectes ambientals són supra-municipals i no es poden abordar plenament en el procés d'Agenda 21 Local.

4.4.3 Sant Feliu del Llobregat

Metodologia

- Entrevista al cap de l'àrea de Participació Ciutadana del Patronat Flor de Maig.
- Bibliografia de l'ajuntament.
- Entrevista a un ciutadà de Sant Feliu que va liderar un Grup de Treball.

Sant Feliu del Llobregat en el procés d'Agenda 21 Local

Sant Feliu s'adhereix a la Carta d'Aalborg el 20 de març de 1997 i a la Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat al juliol del mateix any.

El lideratge del procés correspon a l'Ajuntament de Sant Feliu. Aquest estableix un conveni amb la Diputació de Barcelona i es treu a concurs l'auditoria del municipi, la qual és atorgada finalment a l'empresa GFS. SA.

L'Auditoria es comença al setembre de 1997 i finalitza a finals de 1998. A partir de l'auditoria sorgeixen 5 línies estratègiques les quals, un cop debatudes, configuren el PAA.

L'empresa contractada dinamitza el treball i dirigeix el procés d'auditoria. El procés de Sant Feliu presenta novetats (respecte als casos de Cardedeu i Manresa) perquè ja promou la participació ciutadana en la fase de Diagnosi.

La Diagnosi a Sant Feliu del Llobregat

Durant el procés d'auditoria al municipi es poden diferenciar tres actors importants: L'Equip tècnic, el Fòrum ambiental i el Comitè de Seguiment.

L'Equip tècnic s'encarrega de d'identificar els impactes ambientals i definir els programes d'actuació. Està compostat per tècnics de l'empresa auditora, tècnics municipals (de l'Àrea de medi Ambient, Urbanisme, Promoció econòmica i Cultura i Associacions) i un seguit de ciutadans.

En l'Equip tècnic hi ha la condició de que no hi hagi presència explícita de càrrecs polítics, exceptuant la regidora de Medi Ambient.

L'Equip tècnic és dinamitzat per l'empresa auditora. Funciona per comissions de treball, compostes per un representant de l'empresa, un tècnic municipal i un grup de treball de ciutadans de Sant Feliu, representants dels diferents sectors social. Aquests últims són convocats directament per l'Ajuntament per ser representants d'entitats socials, culturals o ser gent entesa en determinada temàtica.

L'Equip Tècnic ha estat treballant uns 7-8 mesos, convocant diferents reunions segons els grups de treball establerts. El balanç de participació general és d'unes 150 persones en els diferents grups de treball, entre 70 i 80 de les quals han assistit a totes les reunions dels grups de treball. Com a resultat del treball de l'Equip tècnic han sorgit uns 200 programes d'actuació.

Per a la detecció i elaboració dels projectes ambientals s'han elaborat 12 grups de treball (o comissions de projectes):

Soterrament de la via del tren

L'Ajuntament i l'administració ambiental; Normativa municipal i control d'activitats

Collserola i el riu

Els espais no urbans

Qualitat de l'espai urbà

Indústria i ciutat

Convivència; La ciutat del vianant

La ciutat verda

Informació, participació i coordinació

Els residus

Qualitat de l'aigua i l'atmosfera; Sorolls

Energia.

Els temes que s'havien de tractar en les respectives comissions de treball van ser proposats pels tècnics de l'Ajuntament i pels tècnics de l'empresa auditora. Tot i això, un cop es reuneixen per primer cop els integrants dels grups de treball sorgeixen noves propostes de treball des de la ciutadania, algunes d'elles incorporades en el calendari.

La dinàmica de treball de les comissions es pot dividir per fases:

1ª fase: Els representants ciutadans convocats es reuneixen i discuteixen sobre la problemàtica del municipi. Tot seguit es constitueixen els grups de treball. Aquests tenen com a encàrrec

l'elaboració d'una fitxa que descriu la problemàtica determinada que s'estudia en el grup de treball.

Aquesta primera feina es retorna als tècnics de l'empresa auditora, els quals s'encarreguen d'ajuntar tota la informació i detectar solapaments. Les dades són retornades en una reunió amb tots els grups de treball i es discuteixen en el Fòrum.

2ª fase: Els grups de treball han de fer propostes de possibles projectes respecte la problemàtica detectada. Es realitza una altra fitxa per comissió on es fan les propostes concretes.

Les propostes es poden dividir segons la seva possible concreció real en propostes a curt, mig i llarg termini. Aquestes es discuteixen en el Fòrum.

3ª fase: Els grups de treball han de fer una valoració econòmica dels projectes que s'han descrit i identificar els actors i les administracions que hi ha d'intervindre. Aquesta és la fase més problemàtica.

Un cop acabada l'entrega de la tercera fitxa, l'Ajuntament recull tota la informació i elabora un resum final dels projectes a realitzar en funció del temps: projectes a realitzar en cinc anys, de cinc a deu anys i de més de deu anys

El treball de l'equip tècnic s'ha donat en paral·lel a les sessions plenàries del **Fòrum Ambiental**. Les funcions del Fòrum han estat les de definir les prioritats d'actuació i el pressupost respecte dels 200 programes ja identificats per l'Equip tècnic. Això ha permès prioritzar uns projectes respecte dels altres i l'execució de les actuacions prioritàries. Tot i que el Fòrum s'ha entès en altres experiències com un lloc de participació oberta a la ciutadania en general, a Sant Feliu ha estat el lloc de reunió dels grups de treball. No hi ha hagut participació de ciutadans que no pertanyessin prèviament a les comissions.

Finalment es troba el **Comitè de seguiment**, que s'encarrega d'anar supervisant el procés en coordinació amb l'Equip tècnic i les sessions del Fòrum. (Annex. Estructura de l'Auditoria Ambiental a Sant Feliu i Fases de l'Auditoria i Diagnosi.).

En la fase de Diagnosi, en paral·lel al treball de l'equip tècnic i el fòrum ambiental, s'han fet vàries entrevistes a experts, representants de sectors socials, etc. (33 en total) i un seguit d'entrevistes qualitatives (25). A més a més, s'ha anat fent la difusió de les conclusions que es treien en els grups de treball i en les sessions del fòrum.

Una nova proposta: La Facilitació Ecològica

Des d'Iniciativa per Catalunya, partit que actualment governa a l'Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat, s'ha fet la proposta d'incorporar una persona que faci el paper del **Facilitador ecològic** dins el procés de l'Agenda 21 Local.

La Facilitació ecològica pretén ser un mètode per introduir la sostenibilitat als municipis. Les accions que es plantegen des de l'Agenda 21 local s'han d'adaptar a la complexitat i característiques de cada municipi. S'ha de tenir molt present que el que és efectiu en un lloc pot ser contraproductiu en un altre.

Cal fer un esforç molt important en integrar els diferents enfocaments per facilitar el procés cap a la sostenibilitat d'un municipi i per donar solucions ecològiques i socials concretes. L'objectiu principal és que el municipi assoleixi un funcionament basat en la diversitat, la cooperació, la interdependència, la integritat i la comunitat.

Així, un facilitador/a ecològic/a seria una persona al servei dels diferents professionals involucrats en el procés de la sostenibilitat al municipi. Aquest els ajuda en:

- L'educació de la comunitat local.

- L'assessorament per entendre la complexitat local.
- La mediació entre interessos o punts de vista diferents per tal de generar diàleg en el municipi
- La coordinació dels diferents actors en el procés.

Dins un municipi es pot crear un grup de facilitadors ecològics que desenvolupin les tasques abans esmentades. (Fonts: Patronat Flor de Maig. Albert Ferris, Josep Antequera, Pere Subirana, 1999).

► Els elements vertebradors del procés de Participació ciutadana dins d'Agenda 21 local a Sant Feliu del Llobregat són:

- L'**Equip tècnic** dins la fase d'Auditoria ambiental, que representa una participació ciutadana sectorial i contínua.
- El **Fòrum ambiental**, amb una participació sectorial i contínua.
- Les **Entrevistes i enquestes**, formes de participació sectorials i puntuals.
- La **Facilitació Ecològica**, metodologia que encara no s'ha posat en pràctica però que podria representar una dinamització important de la participació social.

Valoracions del procés

S'han trobat punts comuns amb els altres casos analitzats, però també s'han detectat alguns aspectes positius i negatius que complementen les reflexions extretes de l'anàlisi dels casos anteriors.

Valoracions positives

- Es troba molt positiu la incorporació de la participació ciutadana en la fase de Diagnosi. Això hauria d'incentivar la participació en fases posteriors (Fòrum ambiental).
- Les sessions del fòrum són més enriquidores pels participants, ja que el coneixement del treball previ les fa més entenedores.
- Tot i que la convocatòria de participació no és oberta, sí que es procura que hi hagi un màxim número de representants de diferents sectors socials.
- La proposta de la Facilitació Ecològica sembla interessant. A més a més, s'han posat en pràctica altres experiències molt interessants com el treball que des de les escoles s'ha fet amb els nens: " la ciutat per als nens".
- Sembla que la participació ha estat bastant bona dins els grups de treball i en el Fòrum.

Valoracions negatives

- Excessiu lideratge i control de l'Ajuntament.
- L'organització del procés en comissions de treball requereix d'un sobreesforç de la gent que hi participa.

A més a més, hi ha hagut queixes dels participants vers l'ajuntament al considerar que algunes feines de les que se'ls hi encarregaven (bàsicament administratives) les hagués hagut d'assumir l'ajuntament.

- L'Ajuntament hauria de disposar d'un grup de gent que s'encarregués de recollir les idees i les propostes de cada sessió plenària i dels grups de treball, per a que la feina no recaigui directament sobre les comissions.
- Els grans blocs de temes a treballar no els decideixen els participants, sinó l'ajuntament. A més a més, quan hi ha opinions diferents a les de l'ajuntament, l'acceptació d'aquestes és difícil. Les opinions dels participants es tendeixen a conduir cap a la convergència amb les opinions de l'ajuntament.
- El procés s'accelera per part de l'ajuntament a mesura que s'acosten les eleccions municipals.
- En la Diagnosi no es tracten pràcticament els temes econòmics ni socials. Hi ha un buit en aquests temes dins el pla de treball. D'altra banda, molts sectors socials elementals per

l'agenda 21 local es veuen poc integrats en el procés. Un exemple d'això és la poca participació de les empreses del municipi (l'únic empresari participant és el director de la Cimentera Sanson).

- El Fòrum ambiental no es percep com a espai de participació oberta. En ell participen els que ja ho fan en els grups de treball.

4.3.4 Valoració dels casos

A continuació s'ha intentat posar de relleu els punts forts i febles dels processos de participació ciutadana dels casos estudiats. S'han pogut veure que tots els casos tenen punts en comú. Principalment les fases Auditoria- Fòrum- Pla d'Acció Ambiental es van repetint com a esquelet vertebrador del procés.

	Pc en fase embrionària	Lideratge cívic del procés	Pc a diagnosi	Pc Fòrum n° represent.		Pc PAA
Cardedeu	–	++	–	+	+	–
Manresa	–	+	–	+	++	+
Sant Feliu del Ll.	–	+	++	++	++	++

Pc=participació ciutadana; Participació Cívica molt escassa o inexistent: -
Participació cívica escassa: +; Bona PC: ++; Molta PC: +++

Taula 3: Quadre resum de l'anàlisi dels tres casos

S'ha valorat la participació ciutadana segons la representativitat d'aquesta respecte la societat i el número de participants. Així una participació molt escassa seria aquella en la qual no s'ha aconseguit mobilitzar a gaires persones i no ha sigut gens representativa. Per contra, una participació ciutadana molt bona seria la que sí ha mobilitzat un gran grup de gent, en el qual hi ha hagut representats els sectors socials.

Com es resumeix en la taula 3, la participació ciutadana en el moment inicial del procés és pràcticament inexistent. En tots els casos la iniciativa parteix d'una base institucional, de l'Ajuntament. Tot i això, a Cardedeu es cedeix immediatament el lideratge del procés a la ciutadania (grup promotor).

En la fase de Diagnosi, es veu clarament que la participació normalment no es contempla en aquest període de forma clarament oberta. Això repercuteix notablement en la taxa de participació que després es detecta al Fòrum ambiental. En el cas de Sant Feliu del Llobregat, en el que sí hi ha hagut un esforç previ de treball amb participació ciutadana, la participació en el Fòrum és lògicament més elevada que en els casos on no hi ha aquest esforç previ (fase de Diagnosi). La mateixa reflexió es fa extensible a la fase de disseny del PAA.

En els tres casos hi ha un esforç important en relació a la participació ciutadana però, tot i això, aquesta no aconsegueix els objectius dels quals es parteix en un inici. El discurs teòric sobre l'Agenda Local 21 no aconsegueix uns resultats el suficientment satisfactoris a nivell pràctic.

El Fòrum ambiental com a eina principal de participació

El Fòrum Ambiental, plantejat en la majoria dels casos com a figura màxima de participació, no ha assolit els principals objectius que es proposava. Hi ha una desproporció entre els recursos tècnics, temporals, humans i materials i l'eficàcia del procés participatiu.

El Fòrum ha demostrat ser un bon instrument per canalitzar molts esforços per part de diferents actors i ha facilitat en molts casos el coneixement entre ells. A més a més, el paper facilitador de l'empresa auditora ha sigut molt important ja coordina el procés i el dinamitza. Tot i això, aquests es troba limitada pel coneixement que té de la ciutat.

Les limitacions més importants detectades en el plantejament actual del Fòrum Ambiental són:

- La participació que es dona és escassa i poc representativa. Hi ha uns grups socials sub-representats i d'altres sobre-representats.
- La participació es mesura en molts casos en termes d'assistència a les sessions del Fòrum, malgrat la gent que hi assisteix no hi participi de manera activa. Aquesta és una concepció parcial del significat de Participació ciutadana.
- Les sessions del Fòrum són massa tècniques i llargues. En resum, es fan difícils de seguir per a la ciutadania en general i generen avorriment. Tot i això, el temps de debat no és suficient.
- Hi ha una confusió generalitzada de quines són les funcions i els objectius del Fòrum.
- Hi ha confusió per part de l'administració de quin és el funcionament òptim del Fòrum.
- El Fòrum no genera debat ja que els participants es troben amb un excés d'informació i una mancança de formació prèvia. En molts casos és un mecanisme per difondre la diagnosi i consensuar el PAA ja redactat.
- Hi ha un sentiment d'escepticisme i desmotivació vers el Fòrum de part de la ciutadania a causa del paper no vinculant que aquest té en el funcionament municipal.
- No s'aconsegueixen transmetre els incentius bàsics que han de portar a la ciutadania a participar.
- El Fòrum no es planteja com a part d'un procés de participació continu. Això també genera escepticisme i confusió.

4.4 Discussió

En aquest apartat s'intenta fer una síntesi de les limitacions que s'han trobat respecte el procés d'Agenda 21 Local, en relació al procés en general i als actors (administració i ciutadans).

Aquestes reflexions han sorgit de l'anàlisi dels casos pràctics i de la recerca bibliogràfica que s'ha realitzat en paral·lel. També s'ha recollit informació sobre les experiències de l'aplicació de l'Agenda 21 Local a altres països, amb especial atenció a Anglaterra, ja que s'ha disposat d'una ampla bibliografia sobre les experiències en aquest país.

Voluntat de transformació social

Per començar, una limitació essencial en el procés d'agenda 21 Local és la credibilitat del discurs. Portar a terme un procés d'Agenda 21 comporta repensar moltes coses i plantejar-se un canvi de comportament social molt important. La Sostenibilitat és, certament, un tema de moda i s'utilitza freqüentment amb interessos determinats (econòmics, polítics, etc.) que han contribuït a pervertir el discurs.

Els impulsors de l'Agenda 21 Local tenen, per tant, una gran responsabilitat en evitar crear falses expectatives entre la població i contribuir encara més a la perversió del discurs de la sostenibilitat i també el de la participació ciutadana.

L'acció a nivell local

Certament, molts problemes ambientals en l'actualitat no comencen ni acaben en els municipis. Això motiva la inactivitat dels governs locals i de la ciutadania, que no veu exactament com pot influir en el problema. Cal que s'entengui que, tot i sent veritat que els problemes ambientals "no entenen de fronteres administratives" sí és possible i desitjable l'acció a nivell local, ben coordinada amb les accions als altres nivells territorials.

El protagonisme

Un cop es decideix impulsar el procés d'Agenda 21 en un municipi, cal que la ciutadania s'hi vegi implicada des d'un inici i se'n senti la protagonista indispensable. La seva presència en el procés ha de ser contínua i essencial. Si se sent que la presència ciutadana és més un tràmit burocràtic que no pas una necessitat real, la ciutadania es desmotivarà.

El procés d'Agenda 21 Local requereix que totes les diferents veus del municipi que es veuran afectades d'una o altra forma pel procés puguin participar de manera activa. Aquestes han d'implicar-se en aquest procés, però totes elles amb igual pes. Així, la veu política és, certament, una veu imprescindible, però no ha de ser la veu principal ni la més important.

La participació ciutadana

La Participació ciutadana que s'ha pogut analitzar en aquest treball no compleix els objectius que es marca. Aquesta s'entén freqüentment com a sinònim d'assistència a reunions. Això requereix d'un sobre esforç dels assistents o genera moltes reticències.

Així com des de l'ICLEI es posa èmfasi en la participació social en la fase de Diagnosi, això es poc aplicat a la concreció que en fa la Diputació de Barcelona. La fase de diagnosi s'acaba limitant al recull "objectiu" de dades locals. Això porta com a resultat un recull molt gran d'informació amb una visió general de l'estat local, oblidant els problemes concrets de la ciutadania. L'enfoc "problemes concrets ® visió integrada" passa a un enfoc "visió general ® problemes concrets".

A més a més, El PAA segons les propostes de l'ICLEI, ha de conjugar les temàtiques socials, econòmiques, ambientals, etc. Els PAA's estudiats s'han limitat molt als temes ambientals, deixant els altres de banda.

A més a més, sovint s'espera una reacció massiva de la ciutadania mitjançant la difusió del procés. Això és necessari, però mai serà suficient per a impulsar el procés de l'Agenda 21 local entès com un veritable procés de transformació social.

Transversalitat del concepte Sostenibilitat

La sostenibilitat és un concepte molt ampli, ambigu i amb infinites interpretacions. Això és un punt fort i un punt feble de l'Agenda 21. Tot i això, queda clar que la sostenibilitat engloba un gran paquet de temàtiques ambientals, socials, econòmiques i culturals. La Sostenibilitat no s'ha d'entendre només en la seva vessant ecològica (o d'higiene ambiental) sinó també en la vessant econòmica i social.

Aquesta transversalitat de l'Agenda 21 es troba molts problemes en quant que les estructures administratives i socials actuals estan completament compartimentades i incomunicades entre elles. El treball interdisciplinari en aquesta societat és un gran repte. El Pla d'Acció Ambiental no s'ha de limitar a les temàtiques ambientals i el Fòrum cívic ha de ser un espai amb cabuda multidisciplinari. Es requereix un esforç de treball entre els diferents sectors socials, entre l'administració i la societat, però també entre les diferents divisions administratives.

Molts PAA fins ara semblen una Carta als reis. Es generen llistats enormes de mala praxis que només fan que espantar a l'administració i a la ciutadania, generant el rebuig i el sentiment de frustració vers les empreses impossibles. Això s'ha d'evitar. Cal, certament, una visió general de la problemàtica del municipi, però això no s'ha de confondre amb el PAA. Aquest ha de partir dels problemes més immediats i anar avançant, a poc a poc, cap a pràctiques més "sostenibles". Sempre s'ha de definir les prioritats, les responsabilitats de les actuacions, els pressupostos i el calendari d'execució.

Institucions i ciutadania

Actualment, l'alienació social respecte l'administració està molt marcada. No hi ha, per cap de les dues parts, sentiments de confiança. Això ha de ser modificat ja que si aquestes desconfiances no es superen, el procés d'Agenda 21 local no serà possible.

Una participació social real només serà efectiva quan la ciutadania estigui corresponsabilitzada junt amb l'administració en la gestió del municipi. Així, l'Agenda 21 Local ha de ser el mecanisme d'aquesta transformació. Això requereix d'un procés lent, on les idees i les transformacions van madurant, es van integrant i evolucionen. S'ha vist que l'Agenda Local 21 no és un procés amb un principi i un final, sinó que és un procés circular i continu. No serà possible el procés si es fa amb un límit temporal determinat i si no es deixa el temps per a que el canvi s'assenti a poc a poc i sigui liderat pel màxim número de persones.

Les taules 4 i 5 resumeixen les dificultats que poden aparèixer al llarg del procés de l'Agenda 21 Local.

Limitacions vs. Procés general	Limitacions vs. Actors Administració Ciutadans	
Transformació social versus credibilitat del discurs	Incongruències de comportament i reticència al canvi	
Moda "Sostenible"	Electoralisme i lideratge	Passotisme i incredulitat
Autonomia local i problemàtica supramunicipal	Inactivitat	Desmotivació
Lideratge de l'Agenda 21 local a càrrec de l'Administració i l'Empresa auditora	Paternalisme	Desmotivació, desinterès i desconfiança
Abast temporal limitat	Sentiment d'urgència Electoralisme	Limitació temporal i horària
La informació no és suficient per a estimular l'acció	Desmotivació	Inactivitat
Problemes de deliberació, co-decisió i cogestió	Por a compartir responsabilitats	Desmotivació i desinterès
Resultats tècnics: "una Carta als Reis"	No suficients recursos Por a detectar errors	Excés de temes a interioritzar
Limitacions en la transversalitat de la Sostenibilitat	Divisions sectorials administratives	Manca d'informació i desorientació
Alienació ciutadania versus institucions: reticències al treball compartit	Reticències al treball compartit Burocràcia	
Risc de generació d'un excés d'expectatives	Realisme polític	Desmotivació

Taula 4: Principals limitacions relacionades amb el plantejament del procés d'Ag. 21

Les limitacions apuntades a la taula 4 porten a identificar a la taula 5 els reptes que les noves iniciatives d'Agenda 21 local hauran de tenir en compte per a poder evitar els problemes ja localitzats.

REPTE	EINES
Superar la possible obstrucció polític.	Evitar la formació d'un context dual de poder i contra-poder

Superar possibles prejudicis o activitats receloses de funcionaris municipals	Implicar-los directament en el procés: - reestructuració administrativa - formació - participació en grups d'experts
Fer un procés sostenible econòmicament	Comptar amb els recursos humans i tècnics del propi ajuntament i de la ciutadania
Evitar caure en un llenguatge excessivament tècnic	Buscar referents entenedors. Implicar a persones sense formació tècnica
Assegurar una continuïtat al procés (sostenibilitat de l'AL21)	Posar l'èmfasi més en el procés que en un document final. Actuar sense esperar a tenir enllestit el document final
Fomentar i, alhora, trobar l'equilibri entre les iniciatives institucionals (de dalt) i les cíviques (de baix)	Crear un marc de treball i discussió que permeti generar confiança mútua
Implicar a tots els sectors de la població (evitar la marginació)	Identificar tots els sectors. Fer tallers específics que els permeti identificar-se amb el procés i definir el seu marc de participació
Engrescar al sector econòmic	Fomentar visions a llarg termini que permetin detectar un canvi en la demanda social que obligarà a una canvi en l'oferta empresarial
Definir el nou model democràtic (representatiu, participatiu)	Obrir noves possibilitats d'encontre entre administració i administrats. Autocrítica constant.
Dispersió deguda a la indefinició del concepte de sostenibilitat i el consegüent increment d'escala de treball.	Començar per la definició del concepte i dels objectius a assolir. Revisió constant de la definició i dels objectius.
Assolir consens entre participants amb interessos contraposats	Posar sobre la taula els punts de coincidència i els punts de discrepància i ampliar la discussió dels actors amb interessos contraposats a un públic més ampli
Evitar fer cartes als reis, completes però de difícil materialització	Posar més èmfasi en el procés que en el document final . Posar èmfasi en els canvis a nivell personal. Implicar el sector econòmic. Coordinació institucional a nivell supramunicipal

Taula 5: Principals reptes i eines per a superar-los.

Caldrà estudiar acuradament aquestes taules i altres condicionants menys genèrics abans d'iniciar el procés d'elaboració de l'Agenda 21 Local. Una actitud prudent fora una actitud preventiva que completaria les eines per a superar els reptes que suposa l'Agenda 21 aquí presentades.

5. Propostes per a iniciar l'Agenda 21 Local a Sant Cugat del Vallès

5.1 Introducció

El capítol 1 ha fet una introducció al concepte de la sostenibilitat i a les discussions més recents entorn de la participació ciutadana i l'enfortiment de la democràcia local.

Al capítol 2 s'ha presentat l'Agenda 21 Local com una eina metodològica per aprofundir en la interiorització de les idees de sostenibilitat i participació ciutadana en un context local però amb referència global. S'ha fet un petit repàs crític d'algunes experiències properes per tal d'identificar els punts febles i s'han suggerit alguns canvis metodològics per a superar aquestes deficiències.

En aquest tercer capítol es procura analitzar el teixit associatiu i la seva relació amb l'ajuntament de Sant Cugat del Vallès, de cara a suggerir algunes mesures que ens permetin aplicar les conclusions dels capítols 1 i 2 i que, per tant, donin les pautes per a definir l'agenda 21 amb l'esperit participatiu que la defineix i que realment s'adapti a les necessitats de la població. Es comença amb una revisió crítica de la participació ciutadana actual, un repàs de les darreres propostes innovadores per, finalment, acabar amb una proposta metodològica adaptada a Sant Cugat.

5.2 Justificació

Es donen quatre circumstàncies que poden afavorir enormement la implantació de l'Agenda 21 a Sant Cugat:

L'ajuntament de Sant Cugat es va adherir, per unanimitat, a la Carta de les ciutats europees cap a la sostenibilitat, la Carta d'Aalborg, el 21 de maig de 1996.

El fort creixement i transformació de la ciutat genera la necessitat de prendre moltes decisions que poden condicionar en gran mesura (cada cop menys) el seu model i, per tant, poden afectar el futur dels seus habitants i de les poblacions veïnes.

Hi ha una clara demanda de la ciutadania per a prendre part en la presa d'aquestes decisions.

Hi ha antecedents recents d'iniciatives polítiques que han sorgit des de la societat civil i que han assolit un recolzament unànim dels partits polítics.

Efectivament, Sant Cugat és un municipi que es caracteritza per un fort creixement. En el període 1991-97 hi ha hagut un increment de població de 11.000 habitants. Si considerem que en el mateix període de temps han marxat de Sant Cugat 5.600 persones. El nombre d'habitants nous és, per tant de 16.600 persones en 6 anys, unes 2.800 persones/any. *El canvi poblacional que s'ha produït no s'ha donat a cap altra ciutat de les nostres dimensions: el 32% del ciutadans que hi viuen el 1997 no ho feien sis anys abans* (Casas, 1999, rectificat). Aquest fort creixement implica que la ciutat (la gent que fa més temps que hi viu encara li diu poble) està en constant transformació, i això afecta a tota la seva estructura social, econòmica, ambiental, etc.

Fins al dia d'avui la definició del model de la ciutat està pràcticament en mans exclusives de l'equip de govern i els tècnics de l'ajuntament i, perquè no dir-ho, dels promotors immobiliaris (i, com a tot el país, del director general d'urbanisme de la Generalitat de Catalunya). És aquí on topen les opinions entre els que opinen que la ciutat s'està construint de manera improvisada, generant exclusió social i seguint un patró anglosaxó de consum de sòl (Actes del Congrés de la

Ciutat, 1999) o els que defensen que Sant Cugat té un model de desenvolupament propi, clarament definit, *basat en dos eixos bàsics: refermament de la identitat i millora de la qualitat de vida*, i que és l'enveja dels municipis veïns (Joan Aymerich, alcalde, 1999). Recentment aquesta polèmica ha sortit de l'àmbit local arran d'unes declaracions a La Vanguardia de l'arquitecte Solà-Morales que definia a Sant Cugat com una ciutat *cutre i hortera* (gener, 1999). Les setmanes posteriors hi va haver un allau de cartes del lectors, tant recolzant aquestes declaracions com criticant-les.

Independentment d'aquesta polèmica, el que està clar és que a Sant Cugat hi ha un ampli ventall de temes que afecten al futur de la ciutat i dels seus habitants sobre els quals es poden obrir canals de participació.

Ara bé, una de les condicions bàsiques per a que es pugui encetar un procés més participatiu és que la població tingui interès en participar.

Potser l'expressió més clara i recent que la ciutadania vol participar en la definició del futur de la ciutat han estat les diferents sessions del 1er Congrés de la Ciutat (octubre 1998 – febrer 1999), organitzat per la Fundació Sant Cugat, on la principal conclusió ha estat que hi ha molta gent que té opinions formades, que les vol expressar i que vol ésser escoltada, en definitiva, com titulava el Diari de Terrassa el passat 13 de febrer en la crònica de l'acte de clausura del Congrés: "Els ciutadans volen participar activament en el model de ciutat".

Finalment cal destacar la relativa solidesa de l'associacionisme a Sant Cugat. Malgrat l'allau de nouvinguts, la ciutat compta amb més de 200 entitats actives. Destaquen dues iniciatives per la rellevància política que han tingut: el procés de protecció de Torre Negra i la campanya pel 0,7% i + dels pressupostos municipals per l'ajuda al desenvolupament (ambdues iniciatives es descriuen més endavant). Aquestes campanyes han aglutinat, amb un objectiu comú, a una gran part de la població, més enllà d'ideologies polítiques, i han aportat el seu gra de sorra per a propiciar una ciutat més solidària i més respectuosa amb el medi ambient.

5.3 Ubicació geogràfica i context socio-econòmic

Sant Cugat del Vallès és un municipi de 55.000 habitants (padró de 1998) i amb un terme de 48,32 km² es pot dir que té una superfície considerable. Al nord delimita amb la Serra de Galliners i el municipi de Sant Quirze del Vallès i al sud amb la Serra de Collserola i els municipis de Barcelona i Sant Feliu de Llobregat. La zona més urbanitzada es troba a la plana vallesana i les seves aigües drenen a l'est cap a la conca del Besòs, tot limitant amb Cerdanyola, i a l'oest cap a la riera de Rubí, en contacte amb els municipis de Molins de Rei, El Papiol, Castellbisbal i Rubí.

La seva proximitat a Barcelona (15 km), la ubicació en un node de xarxes de comunicació (autopistes, carreteres i ferrocarril) i, alhora, en un entorn encara relativament natural i tranquil ha convertit aquesta ciutat en un destí apreciat per a la gent que fuig de la densitat urbana del Barcelonès.

Aquesta pressió de nouvinguts ha comportat un important increment del preu del sòl i de l'habitatge, de manera que hi ha una clara tendència a la uniformització del nivell socio-econòmic per la banda alta, en detriment de les persones amb ingressos modestos que no poden triar Sant Cugat com a lloc de residència. És més, hi ha una clara tendència de la gent amb recursos modestos de canviar de residència, cap a Rubí, Cerdanyola i Terrassa, principalment (Sant Cugat Obert, 1999).

5.4 Mecanismes de participació ciutadana

La important dinàmica associativa és segurament una de les raons per la qual Sant Cugat ja disposa actualment d'un ventall de mecanismes de participació ciutadana relativament ampli i, fins i tot, en expansió. Tot seguit repassem, sense cap ànim d'exhaustivitat, alguns d'aquests espais. Al final hi ha una taula comparativa que pretén posar de relleu les principals mancances d'aquests mecanismes actuals.

5.4.1 DESCRIPCIÓ DELS MECANISMES ACTUALS

Festa de Tardor

Tot i que no es tracta d'un espai de participació ciutadana en el sentit d'un contacte entre l'administració i la ciutadania, a Sant Cugat la Festa de Tardor té una especial rellevància perquè el seu origen es troba a l'inici de la transició (1976), abans de la constitució dels ajuntaments democràtics, i perquè des de llavors a cada una de les edicions *s'hi manifesta una voluntat reivindicativa, transcendent, que va posant en consideració les necessitats, les mancances o els desitjos latents i vius, que neixen i sorgeixen del mateix poble* (Tortosa, Bosch, 1995). Cal destacar que el medi ambient ha estat una de les principals reivindicacions que han sorgit al llarg dels anys, com es dedueix dels lemes triats per a les diferents edicions:

Preservació de Sant Cugat. Preservació del nostre medi (1978).

El bosc és vida (1983).

Festa de la natura (1984).

Sant Cugat posa't a caminar. Túnel no! (1986).

Torre Negra zona forestal! (1993).

Foc mai més! (1994).

Del Vallès en quedarà res? (1996)

Primer, el vianant! (1997)

El Reglament Orgànic Municipal (ROM)

El ROM regula el règim organitzatiu i de funcionament dels òrgans municipals. L'àmbit material del Reglament abasta les següents matèries: règim organitzatiu de l'Ajuntament, funcionament dels òrgans bàsics i complementaris municipals, estatut dels membres electius, informació i participació ciutadana i descentralització i participació.

Els drets que atorga el ROM de 1988 (revisat el 1998) a la ciutadania són:

- Dret d'informació dels assumptes municipals.
- Dret de consulta d'arxius i registres.
- Dret de participació individual. Aquest dret es concreta a través de les següents vies:
- Ser elector i elegible com a membre dels Consells sectorials i Territorials de barri així com dels òrgans de gestió desconcentrada, en els termes que disposi el Reglament de Descentralització i Participació Ciutadana.

- Participació en les consultes populars que puguin convocar-se per part de l'Ajuntament.
- Assistir a les sessions dels Plens Municipals i intervenir al final de les sessions ordinàries, en torn de precs i preguntes del públic.
- Exercir el dret de petició sol·licitant l'adopció d'actes o acords en matèria de competència municipal, havent de formular-se sempre per escrit les corresponents peticions.

Pel que fa a la participació col·lectiva, el ROM reconeix a les associacions de veïns com a entitats de participació ciutadana amb un gran nombre de drets, entre els quals destaquen:

- Formar part dels òrgans de participació.
- Assistir a sessions de les Comissions Informatives.
- Participar en la gestió i control de serveis públics.
- Participar amb caràcter consultiu i de col·laboració en alguns procediments administratius.
- Intervenir en les sessions del Ple Municipal dins del corresponent punt de l'ordre del dia.
- Les altres entitats vilatanes tenen pràcticament els mateixos drets informatius que les Associacions de Veïns.

Finalment, cal destacar que l'alcalde, previ acord del Ple i autorització del Govern Central, pot sotmetre a **consulta popular** aquells assumptes de la competència pròpia municipal i de caràcter local que tinguin especial rellevància pels interessos dels veïns. La ciutadania pot obligar a l'alcalde a sotmetre al Ple les sol·licituds de consulta popular subscrietes per un 10% dels habitants de la ciutat.

El títol cinquè del ROM "de la desconcentració administrativa i participació ciutadana territorialitzada" relata els següents objectius:

- Apropar la gestió administrativa als ciutadans.
- Incrementar els serveis públics i elevar els seus nivells de qualitat i suficiència.
- Augmentar el control ciutadà directe i la participació en la planificació de la gestió i els recursos dels serveis municipals, tot corresponsabilitzant els ciutadans en el desenvolupament del territori.
- Assolir els màxims nivells d'igualtat, equilibri i solidaritat social entre els diversos districtes del municipi.
- Crear els mecanismes i facilitar els recursos adequats per aprofundir en la participació ciutadana.

A partir del desenvolupament del ROM es creen a Sant Cugat diversos òrgans consultius i de debat de caire **territorial** i de caire **sectorial**.

5.4.1.1 ÒRGANS TERRITORIALS

Els **òrgans territorials** s'estableixen fruit de la realitat urbana que constitueixen els nuclis de Les Planes i La Floresta, dins de Collserola, i Valldoreix i Mira-sol a la plana.

Entitat Local Menor de Valldoreix

Valldoreix té unes característiques pròpies prou definides com per a tenir una institució pròpia els integrants de la qual són elegits directament a les eleccions municipals. La polèmica sobre el grau de dependència de Sant Cugat és llarga i, en algunes ocasions, hi ha hagut veus que han demanat la secessió de Sant Cugat. La darrera reforma de les seves competències sembla haver assolit un cert nivell de consens social i polític.

Consells de Districte i Oficines Municipals de Districte

Són els espais de desconcentració administrativa i participació ciutadana territorialitzada.

Els Consells de Districte de Les Planes, La Floresta i Mira-sol són òrgans de gestió sense personalitat jurídica.

Els seus òrgans bàsics de govern i d'administració són el Regidor-President (el regidor de Descentralització Territorial), el Regidor-Sots president (designat per l'alcalde) i el Ple del Consell (un regidor de cada partit polític i un representant, com a mínim, de cada associació de veïns del districte corresponent).

Els òrgans complementaris són els Grups de Treball que pugui aprovar el Ple del Consell de Districte, sense facultats resolutòries destinades a realitzar funcions d'estudi, informes i assessorament i consulta dels temes de competència i interès del districte.

5.4.1.2. ÒRGANS SECTORIALS

Els **òrgans sectorials** són els Consells temàtics que crea l'ajuntament per tal d'establir un marc de contacte entre el teixit associatiu de la ciutat i l'acció de govern. Actualment són els següents:

Consell Escolar Municipal

Fa dos anys es va crear el Consell Escolar Municipal, tal com regula, per la llei, la Generalitat de Catalunya. El Consell té dues Comissions: la del Mapa Escolar i la del Transport Escolar.

Consell de cultura

Òrgan de participació de les entitats de la ciutat per debatre, transmetre i potenciar la cultura, les tradicions, el món associatiu i les entitats juvenils i infantils.

Comissió de Patrimoni

Òrgan de participació que es crea per fomentar les arrels, els costums i les tradicions santcugatzenques.

Taula del lleure

És un espai obert a les entitats que tenen com a objectiu prioritari treballar per l'educació d'infants i joves. Pretén ésser canal d'intercanvi d'informació, un punt de trobada i de reflexió, un espai de coordinació i un mecanisme a través del qual es poden iniciar nous projectes i activitats.

Taula del Rock

És un òrgan per tal d'elaborar la programació de pop-rock organitzada des de l'ajuntament, tenint en compte l'opinió d'experts i joves vinculats a grups del municipi.

5.4.1.3. COMISSIONS

Finalment podem fer esment d'un tercer espai de contacte entre l'administració local i la ciutadania, que són les Comissions:

Comissió de festes

Aquesta Comissió s'encarrega de l'organització de la Festa Major i està integrada per funcionaris de l'ajuntament i altres ciutadans de la ciutat. No es tracta tant d'un òrgan que busqui una representativitat dels seus integrants sinó que més aviat ha estat una iniciativa d'una colla d'amics que ja fa uns quants anys que funciona.

Comissió de Seguiment del 0,7%

Fruit de la important mobilització ciutadana en demanda que l'ajuntament destini el 0,7% dels pressupostos municipals a l'ajuda al desenvolupament, el 13 de desembre de 1994 l'ajuntament adquireix, per unanimitat, el compromís de satisfer les demandes ciutadanes. En aquest context

crea una Comissió, integrada per 3 membres de l'ajuntament i 3 representants de la coordinadora d'entitats pel 0,7% i més que es reuneix 2 cops a l'any per a decidir la destinació dels diners i fer un seguiment dels projectes finançats.

Comissió de Seguiment de la protecció dels rodals de Torre Negra

Després de les eleccions municipals de 1995 es crea aquesta Comissió com un compromís electoral adquirit per tots els partits polítics a instàncies de la Plataforma Cívica per a la Defensa de Torre Negra i Rodalies. Està composta per 5 membres de l'equip de govern (l'alcalde n'és el president), 1 representant de cada partit polític i 2 de la Plataforma Cívica. La seva funció és d'informació i debat, amb l'objectiu de prendre acords per consens.

5.4.1.4. ALTRES MECANISMES

Altres formes de participació ciutadana a Sant Cugat amb incidència política són:

Les exposicions públiques del planejament urbanístic

L'ajuntament té l'obligació de fer públiques les seves gestions en el planejament urbanístic per tal que qualsevol ciutadà, institució, entitat o empresa hi pugui dir la seva, ja sigui mitjançant suggeriments (tràmit 125 del Pla General Metropolità) o al·legacions. *Es doncs, un mecanisme obert de participació a través del qual hom pot participar de forma activa d'aquest dret en el govern de la ciutat i, en concret en la decisió de com serà aquesta* (Miquel, 1999).

L'exposició pública s'anuncia normalment al taulell de l'àrea d'urbanisme, al Butlletí Oficial de la Província (BOP), al Diari Oficial de la Generalitat (DOG) i, en algunes ocasions, en alguns diaris de lectura habitual. La consulta de la documentació es fa a l'àrea d'urbanisme de l'ajuntament, en horari de matí.

Els mitjans de comunicació

Sant Cugat té una àmplia oferta de mitjans de comunicació amb un índex d'incidència local important. La seva presència és de suma importància per a les entitats i els partits polítics locals, que troben en aquests mitjans una gran possibilitat per difondre les seves activitats i propostes. Un dels trets característics d'aquests mitjans és que l'enfortiment del teixit associatiu de la ciutat és un dels seus objectius.

El mitjà més antic i entranyable és Ràdio Sant Cugat.

La premsa escrita edita 3 setmanaris, tal i com mostra la taula 6 .

Nom	Periodicitat	Tiratge	Preu
Els Quatre Cantons	Setmanal	2.000	225 pts
Tot Sant Cugat	Setmanal	15.000	Gratuït
Gran Sant Cugat	Setmanal	10.000	Gratuït

Taula 6: Característiques de la premsa escrita de Sant Cugat

Hi ha hagut altres publicacions escrites que han tingut una vida més efímera.

Finalment cal esmentar TV Sant Cugat, tot i que té una franja horària d'emissió limitada.

5.4.2 Valoració dels mecanismes de participació

S'ha vist que la ciutadania disposa d'un ampli ventall de mitjans de participació ciutadana. Tanmateix, com deia un reconegut historiador local: *La possibilitat real i concreta de participació en el govern de la ciutat és molt més un dret sobre el paper, que una realitat pràctica.* (Miquel, 1999).

És a dir, es posa de manifest la clàssica frase "quantitat no és sinònim de qualitat". A la taula 7 intentem caracteritzar aquests mitjans des de diverses perspectives.

	Nivell d'implicació ciutadana				Perpetuació de persones	Representativitat generacional	Representativitat general
	Informatiu	Consultiu	Cogestió	Co-decisió			
Festa Tardor	X	X	X	X	X	X	
Plens	X	X					
Consells de districte	X	X			X		
Consells sectorials	X	X			X	X	
Com. de seguiment	X	X			X	X	X
Comissió de festes	X	X	X	X	X		
Exp. Públics	X	X	X				
Mitjans de comunicació	X						

Taula 7: Implicacions ciutadanes a les diverses vies de participació existents

Hi ha una opinió generalitzada de la població que alguns d'aquests mecanismes no compleixen plenament amb les funcions que li corresponen.

Potser l'exemple més evident, per la polèmica que hi ha hagut als darrers anys, ha estat el funcionament dels Consells de Districte. Així, Jordi Bachs, de l'Associació de Veïns de Sant Joan de Mira-sol opina respecte al funcionament del Consells abans de la darrera reforma (1998), que *les qüestions plantejades als plens del consell sovint s'anaven eternitzant. Algunes actuacions no eren plantejades al Consell (planta d'inertització residus sanitaris). Això provocava un sentiment de frustració.* Per al mateix Bachs, *per a que els Consells de Districte siguin una eina eficaç de participació ciutadana cal tenir la voluntat política de descentralitzar, informant als vocals de tot el que es cou al seu barri i consultant la seva opinió abans que els projectes s'aprovin al Ple Municipal.*

El 18 de febrer de 1997 la majoria d'associacions de veïns de la ciutat van organitzar una manifestació que va desencadenar la suspensió dels plens de tots els consells de districte. 20 mesos després s'inicià una nova etapa amb una reestructuració dels consells, on destaca un període entre plens que passa de mensual a trimensual i la incorporació de regidors de tots els partits polítics. Tanmateix, el nou funcionament tampoc acaba de satisfer a tothom. L'Associació de Veïns de La Floresta, per exemple, va decidir abandonar el darrer Consell de Districte com a denúncia de la seva ineficiència.

En la polèmica dels Consells de Districte també apareixen veus crítiques en una línia molt diferent, que són les que qüestionen la representativitat de les associacions de veïns. Tot i que no s'hagi portat a la llum pública, més d'un polític ha expressat la seva indignació per la desproporció entre les reivindicacions dels veïns i la seva baixa representativitat.

Pel que fa als altres mitjans de participació, Iniciativa per Catalunya afirma a la recent campanya electoral que encara no s'han esgotat les vies de participació previstes pel propi ROM. Així, per exemple, posa de manifest que *el referèndum (article 45.1), el tractament pel Ple de sol·licituds subscrietes per un cert nombre de veïns (article 45.2) i la participació de les associacions en els Plens (article 44)* mai s'han portat a la pràctica.

Una altra mesura que podria prendre fàcilment l'ajuntament és publicar els anuncis d'exposició pública als mitjans de comunicació locals. És obvi que la majoria de la població no segueix els butlletins oficials i que no es desplaça de forma sistemàtica a l'ajuntament per a veure si ha sortit res de nou al taulell d'anuncis. Els propis mitjans estan molestos amb aquesta manca d'inversió en premsa local, tal i com s'ha posat de manifest repetides vegades a les reunions del consell editorial d'Els Quatre Cantons, per exemple.

Finalment, sembla interessant remarcar, com ja hem fet tot comentant el funcionament dels Consells de Districte, algunes veus crítiques amb els agents socials. Concretament s'ha pogut llegir que *les accions populars se solen canalitzar a través d'una organització efímera, d'estructura assembleària. Ben sovint els seus capdavanters estan mancats d'una vertadera legitimitat democràtica (...). El principal perill d'aquestes iniciatives és la manipulació demagògica en que poden caure, sobre tot quan intenten legitimar la voluntat d'una minoria amb un suposat recolzament popular, que pot existir de forma genèrica, però no en tots els seus detalls* (Miquel, 1999). *Un plec de signatures tan sols manifesta l'interès d'un grup de pressió, però no significa que aquell objectiu sigui el prioritari i el més beneficiós per a tota la comunitat ciutadana.* (Gausac, 1997).

La figura 2 pretén il·lustrar les relacions descrites fins ara entre ajuntament i la ciutat. Dins del conjunt de la ciutadania (cercle gros) es dibuixa un cercle central (ajuntament) amb un nucli (equip de govern). Els altres cercles simbolitzen els diferents agents socials organitzats. Alguns mantenen relacions més o menys contínues amb l'ajuntament, principalment els Consells de Districte (línies contínues amb cercles grans). Altres tenen relacions contínues directament amb l'equip de govern, com ara alguns Consells Sectorials o Comissions de Seguiment (línies contínues amb cercles petits). També es representen, en línies discontinúes, les relacions puntuals de l'ajuntament o l'equip de govern amb agents socials o econòmics (cercles petits). Finalment, tant des de l'equip de govern com des del conjunt de l'ajuntament s'estableixen relacions amb individus no organitzats col·lectivament, representades per línies discontinúes que no uneixen cercles.

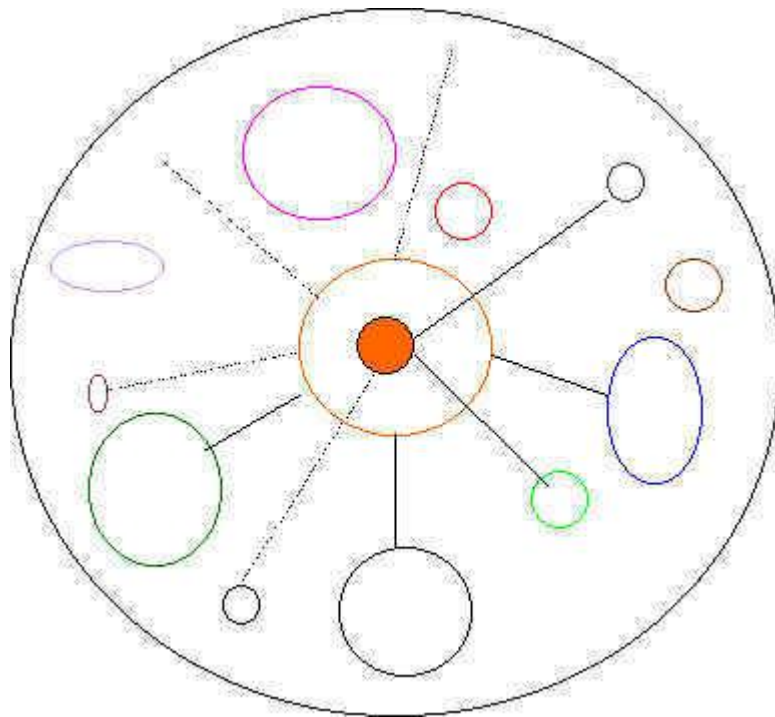

Figura 2: Relacions entre l'ajuntament i la ciutadania

5.5 NOVES PROPOSTES DE PARTICIPACIÓ

Malgrat les possibilitats actuals de participació, potser justament per superar algunes de les seves mancances, hi ha un seguit de propostes que s'han formulat a Sant Cugat els darrers anys amb veu més o menys forta. El Congrés de la Ciutat, celebrat entre octubre 1998 i febrer 1999, així com els programes electorals dels diferents partits polítics a les darreres eleccions municipals fan esment d'algunes propostes en aquest sentit. Tot seguit s'exposen algunes d'elles.

5.5.1 Actes del 1er Congrés de la ciutat

Resulta esperançador sentir com responsables de partits polítics importants parlen (sense cap compromís, en aquest cas) de perdre la por a la participació o consideren participació i eficiència com a conceptes complementaris, tot allunyant-se de les corrents més escèptiques.

Tot i que algunes no són explícitament propostes, sí que s'ha cregut interessant reproduir els comentaris de les ponències o comunicacions del Congrés que feien referència a la participació ciutadana.

Joan Aymerich, alcalde, CiU

Governar és treballar per a la gent i amb la gent. Penso que és bo que la societat civil participi i col·labori amb l'administració, sense confondre les propostes legítimes dels col·lectius que formen la ciutat amb les obligacions que té l'administració, per imperatius legals, econòmics i, també, pels compromisos adquirits políticament.

Domènec Miquel, historiador i membre del Grup d'Estudis Locals

Hi ha com una dimissió de la ciutadania respecte els afers públics, una vegada s'ha complert amb el deure electoral.

Joan Gaya, portaveu d'urbanisme del PSC

En democràcia, els ciutadans haurien de reconèixer que les decisions dels qui governen són decisions de la comunitat mateixa, és a dir, d'ells mateixos.

Els ciutadans han d'estar constantment presents a l'estructura orgànica en què s'avaluen les propostes, es prenen les decisions, es fiscalitzen els funcionaments.

La forma que avui pren la democràcia és incompleta, degut a que els ciutadans no s'identifiquen amb l'acció de govern i també degut a determinats tics dels governants. Això es pot superar introduint elements de participació ciutadana que formin part estructural i funcional de l'Ajuntament.

El fonament pràctic del procés han de ser els Consells de participació ciutadana de base:

Territorial (barris).

Sectorial (social, cultural, medi ambient, urbanisme, desenvolupament, econòmic, solidaritat, esport, joventut, ...).

Puntuals (comissions d'estudi i de seguiment).

I podem afegir que haurien d'estar estructuralment i funcionalment coordinats amb la pròpia acció de govern.

(...) Parlo d'una nova definició d'eficiència que inclou la participació.

Jordi Casas, historiador, IC

Propostes per a fer de la ciutat un lloc agradable per a viure-hi i, fins i tot, estimable:

Govern amb voluntat de síntesi democràtica: abandonar la idea que la relació govern/oposició és una relació de suma zero.

Diàleg permanent Ajuntament-societat civil.

Pacte fiscal.

Definició d'objectius culturals.

Prospecció estratègica: ens cal un treball de prospecció que dibuixi diferents futurs possibles, entre els quals siguem capaços de trobar-ne un de desitjable. Això té dues vessants: una tècnica, un Centre d'Estudis Estratègics; i una participativa, un Fòrum Ciutadà de Definició Estratègica.

Un projecte així només pot ser viable si la ciutadania percep els seus resultats de forma concreta i, sobretot i com a condició *sine qua non*, si se sent -i la responsabilitat no és només de les institucions- implicada directament i permanent en la gestió de la cosa pública.

Jordi Menéndez, cap de llista del PSC

Per assolir una major responsabilitat dels propis ciutadans cal un pacte.

Hi ha 2 premisses:

Els polítics han de renunciar a exercir la política com si fos el seu monopoli. La política en majúscules correspon als ciutadans.

El conjunt de ciutadans, sense diferència d'edat, gènere, renda, cultura o religió, han de saber reconèixer les seves pròpies responsabilitats, i exercir-les.

Propostes:

Una nova política informativa.

Aprofundir la descentralització: que als consells de districte hi hagi decisions a prendre. Els districtes haurien de poder elaborar el seu Pla Director.

Perdre la por a la participació. Crear consells sectorials dinàmics. No són una pèrdua de temps ni un risc per al govern.

Facilitar una relació més igualitària entre ciutadà i administració. Un síndic de greuges municipal.

Posar en marxa experiències de democràcia directa i de consulta. Grups de debat, consultes populars, aprofitar el desenvolupament de tecnologies de la comunicació.

Josep Maria Balcells, llicenciat en filosofia i lletres, periodista i cap de premsa de l'ajuntament de Barcelona

Hem d'entendre que el moviment associatiu, tot el moviment d'entitats, les agrupacions culturals, esportives, lúdiques, professionals, tot té un pes en la formació i l'educació política dels seus components. S'ha de creure en la pedagogia democràtica que és també pedagogia política.

Per què la Fundació no assumeix la iniciativa de constituir-se en moments puntuals en assemblea de debat i de consulta sobre qüestions importants que condicionen el futur de la ciutat? (cap a una Assemblea consultiva permanent).

5.5.2 Programes electorals

El Grup de Natura del Club Muntanyenc Sant Cugat va aprofitar les eleccions municipals per a demanar als diferents partits polítics que responguessin a un qüestionari de 34 preguntes. Una d'elles feia referència a les propostes de nous mecanismes de participació ciutadana proposats, concretament en el marc de l'Agenda 21 Local. Les respostes es troben resumides a la taula 8.

Partit	Propostes de nous mecanismes de participació ciutadana
CiU	Consell Municipal de Medi Ambient Fòrum Ambiental: grup de treball temporal, obert a tothom

PSC	Consell de Medi Ambient Aliança estratègica amb entitats i associacions del municipi
PP	Comissió de Seguiment amb partits, veïns i ecologistes
IC	Consell de Medi Ambient Aprofundir en el Reglament Orgànic Municipal
ERC	Consell del Medi Ambient, amb periodicitat mensual
EUiA	Consell del Medi Ambient
PI	Consell Municipal de Medi Ambient

Taula 8: Propostes dels diferents partits polítics (eleccions municipals 1999)

Una primera valoració positiva fora que tots els partits reconeixen la necessitat de crear un nou espai de participació ciutadana i la coincidència en la proposta de creació d'un Consell de Medi Ambient.

Una segona lectura més crítica apuntaria a una possible mancança d'una diagnosi més aproximada per part dels partits, que comporta una proposta uniforme i poc concreta. La coincidència dels partits vindria pel fet que el Consell de Medi Ambient és una cosa que sona a tothom malgrat no estar gaire definida. L'experiència dels Consells de Medi Ambient que funcionen fins ara és més aviat desengrescadora, pels mateixos motius apuntats a les queixes dels veïns pel funcionament dels Consells de Districte, és a dir, manca de vinculació política de les discussions dels Consells i conseqüent frustració dels participants.

Altres propostes de participació ciutadana exposades als programes electorals dels partits polítics es limiten, principalment, a la creació de nous Consells Sectorials o Territorials.

Es detecta, per tant, malgrat una coincidència en la diagnosi inicial (el Partit Popular ha repetit una i altra vegada el seu lema de *Diàleg, Transparència i Participació* al llarg de la campanya) una dificultat per a proposar mesures més concretes a partir d'un anàlisi rigorós de la situació actual.

5.5.3 Proposta del CEPA per a la propera fase de Residu Mínim

El CEPA (Centre d'Ecologia i Projectes Alternatius), com a entitat gestora del projecte Residu Mínim, ha basat les seves campanyes en l'educació ambiental i ha esmerçat importants esforços per a implicar la ciutadania, a títol individual o bé a partir d'entitats, comerços i empreses, en el desplegament de les diferents fases d'actuació.

El Projecte Residu Mínim és, per sí sol, un bon exemple de co-gestió entre administració i societat civil. Efectivament, el CEPA és un grup ecologista que no adquireix, també, una estructura empresarial fins que el propi Conseller de Medi Ambient li sol·licita que assumeixi la responsabilitat de gestionar el projecte Residu Mínim. El tipus de relació que s'estableix amb totes les administracions on el CEPA desenvolupa el projecte no és un contracte sinó un Conveni entre iguals.

A finals d'aquest any s'iniciarà la fase de la separació de la matèria orgànica, la més important de tot el projecte per l'especial pes específic que té la col·laboració de la ciutadania i perquè permetrà l'increment més important de recuperació de residus.

Aprofitant el desplegament informatiu que farà falta, el CEPA ha plantejat a l'ajuntament la creació de grups de treball amb representació municipal, del CEPA, d'Associacions de Veïns i d'altres entitats i individus a títol personal que, voluntàriament, vulguin fer un seguiment de

l'experiència. Amb aquesta iniciativa es pretén implicar més directament a la ciutadania en la gestió i recollir, de forma més directa, aquells dubtes i suggeriments que té la població.

A banda d'això, ha previst la celebració d'un gran nombre de reunions amb els veïns.

El projecte Residu Mínim té un especial potencial dins del marc de l'Agenda 21 pel seu objectiu de transformar la percepció social de la població vers la problemàtica dels residus municipals i estimular l'acció a partir de l'autoresponsabilització dels individus. Si, a més, tenim en compte que hi ha uns recursos econòmics ja previstos per a la implantació de la segona fase del projecte Residus Mínim -consensuada fa temps entre tots els partits polítics- ens trobem davant d'una excel·lent possibilitat de passar de la teoria a l'acció en un tema que s'emmarca perfectament en el context de l'Agenda 21 Local.

5.6 RESUM

Tot i la limitació de l'anàlisi que s'ha fet de les propostes més recents de participació ciutadana que s'han fet, hi ha una llarga llista de mecanismes nous o millores dels actuals que s'han esmentat des de diferents àmbits:

Més Consells territorials i sectorials, Fòrum Ciutadà de Definició Estratègica, elaboració de Plans Directors des dels Consells de Districte, Síndic de Greuges municipal, Grups de Debat, Consultes Populars, Assemblea Consultiva Permanent, Consell de Medi Ambient, Fòrum Ambiental, Reunions amb veïns, Grups de Treball.

5.7 Descripció dels actors

Una de les possibles classificacions dels grups d'actors de la ciutat és la que estableix els següents sectors:

Institucional (polítics/tècnics/funcionaris): Ajuntament, Consell Comarcal, Diputació, Mancomunitat de Municipis, Patronat de Collserola, Generalitat.

Econòmic: botiguers, empreses (agrícoles, industrials i de serveis), sindicats.

Ensenyament: escoles (públiques i privades), instituts, universitats.

Sanitat: Centre d'Atenció Primària, hospital, ambulatoris, consultes privades, mútues assistencials,...

Religiós: parròquies, ordres religiosos, protestants, Baha'i, ...

Sòcio-cultural. Associacions esportives, culturals, de lleure, de veïns, d'immigrants, solidàries, de dones, d'integració de col·lectius marginals, assistencials, ecologistes, etc.

Persones individuals no associades (inclosa la gent a l'atur)

Sector	Recursos			
	Polítics	Normatius	Cognitius	Econòmics
Institucional	X	X	(X)	X
Econòmic	(X)		(X)	X

Ensenyament	(X)	(X)	X	
Sanitat	(X)	(X)	X	
Religió	(X)		X	(X)
Sòcio-cultural	X		X	
Persones no associades	X		(X)	

taula 9: Recursos dels diferents actors socials

A partir de la taula 9 podem afirmar que tots els agents socials tenen, en menor o major grau, algun tipus de coneixement (recursos cognitius) que potencialment poden posar en comú.

Ara bé, en un escenari de recerca conjunta d'un nou model social i cultural com ho és l'Agenda 21 Local, les decisions només les podran convertir en norma les institucions.

D'altra banda, tots els agents tenen el potencial de pressionar políticament per assolir algun objectiu concret que sigui del seu interès, malgrat que les formes habituals i més obertes són els vots dels ciutadans individuals i les campanyes en defensa dels interessos públics promogudes per les entitats sòcio-culturals.

Finalment veiem com un factor limitant seran sempre els recursos econòmics, que solen estar en mans exclusives de l'administració i del propi sector econòmic.

5.8 Pautes d'Interacció

Els actors que formen part d'aquests sectors tenen diferents pautes d'interacció. Així és com es creen les diverses coordinadores i associacions "paraigua" que integren els diferents actors, cadascuna en funció dels seus interessos, dels recursos disponibles i de les estratègies de cada moment.

Dins de cada sector també es donen pautes d'interacció diferenciades i, fins i tot oposades. Així trobem associacions que uneixen esforços únicament per incrementar l'intercanvi d'informació i evitar els possibles solapaments d'activitats, mentre d'altres tenen clara la seva funció política i, per tant, fan servir la informació i pressió per tal de fer valdre els seus criteris.

Sense pretendre fer una revisió completa de tots els intents de coordinació, s'ha cregut convenient citar alguns antecedents i espais de coordinació actuals i, fins i tot, futuribles com a mostra de l'important tarannà que hi ha hagut, que segueix existint i que, àdhuc, sembla ampliar-se cada cop més.

5.8.1 Antecedents

Coordinadora d'Entitats

A finals de 1975 un grup d'entitats s'adonaren del potencial de signe cultural i cívic que es desaprovitava tot i les activitats que sectorialment portaven a terme, i van veure clar que es podrien aconseguir millors resultats en molts dels aspectes santcugatencs en els quals maldaven per incidir-hi, tant del sector cultural i esportiu, com de l'ampli ventall que oferia tot el context i la convivència cívica (Tortosa i Bosch, 1995).

Amb el temps aquesta Coordinadora es va anar desintegrant i en va quedar allò que avui és la Comissió de la Festa de Tardor, amb l'únic objectiu d'organitzar anualment aquesta gran festa cívica.

Consell de Joventut

Igual que a molts altres països europeus, a Catalunya hi ha un Consell Nacional de Joventut, que aplega a diferents Consells de Joventut locals. A Sant Cugat hi va haver un Consell fa bastants anys, que aplegava principalment a les joventuts dels diferents partits polítics, així com alguna altra entitat cívica com ara l'agrupament escolta. El Consell es va dissoldre per manca d'operativitat, però alguns dels seus antics membres avui ostenten càrrecs polítics a la ciutat.

5.8.2 Coordinadores temàtiques

Aquest tipus de coordinadores es creen amb objectius clarament reivindicatius i per a pressionar en algun tema en concret. Tres de les més importants han estat, o encara són, les següents:

Coordinadora anti-túnel

Es va crear per a oposar-se als túnels de Vallvidrera i va aconseguir crear una forta corrent cívica opositora (l'oposició als túnels va ser el lema de la Festa de Tardor de 1986). L'equip de govern va aprofitar aquesta oposició per negociar en condicions molt favorables de pressió les al·legacions de millora de traçat i de compensació per al municipi. La construcció dels túnels va suposar la desaparició de la coordinadora, però en una part important de la població va contribuir a sembrar una llavor ecologista.

Plataforma Cívica per a la Defensa de Torre Negra i Rodalies

Aquesta Plataforma es constitueix l'any 1994, 6 mesos després que la Festa de Tardor portés el lema de *Torre Negra forestal!*. En els dos anys següents va recollir 10.000 signatures d'adhesió al manifest de protecció de Torre Negra, va aplegar a unes 80 entitats i va organitzar, l'any 1996, una manifestació de 3.000 persones en defensa d'aquest espai rural i forestal de la Serra de Collserola.

Malgrat el gran nombre d'entitats adherides i l'ampli suport social rebut en les diverses recollides de signatures que s'han realitzat, hi ha un excés de responsabilitat que recau en el Grup de Natura del Club Muntanyenc Sant Cugat, que actua com a secretaria de la Plataforma.

Aquesta situació és un clar reflex de les dificultats que tenen les associacions cíviques per a mantenir durant un temps perllongat el seguiment d'una tasca feixuga i, per tant, la tendència de relegar a les persones que més temps estan disposades a dedicar-hi tota la responsabilitat del seguiment.

Coordinadora d'Entitats pel 0,7% i més

Sant Cugat també participa de l'ampli moviment cívic en demanda de destinar el 0,7% del pressupost municipal a l'ajuda al desenvolupament dels països més empobrits.

Després d'uns mesos d'acampada davant de l'ajuntament i un gran nombre d'activitats de sensibilització, s'aconsegueix finalment que l'ajuntament acordi, per unanimitat, cedir a les demandes cíviques.

Després d'aquest important èxit, s'ha pogut observar la mateixa tendència que a la Plataforma Torre Negra, és a dir, d'una gradual desimplicació de molta gent a favor d'uns pocs entusiastes.

5.8.3 Coordinadores Permanents

Festa de Tardor

Ja s'ha comentat que les entitats de Sant Cugat tenen un compromís anual a la Festa de Tardor. Tot i que les reunions estan obertes a tothom, hi ha una Comissió que s'encarrega de l'organització. La manca de temps i l'excés de compromís són potser les principals raons per les quals la majoria d'entitats procuren relegar a la Comissió el màxim de responsabilitat. Un altre problema és el relleu de les persones que ja porten uns anys amb càrrecs de responsabilitat i que ningú no vol substituir.

Sant Cugat Comerç

Aquesta associació, que durant uns anys portava el nom d'Unió de Botiguers, compta actualment amb uns 160 comerços associats. El seu principal objectiu és la promoció del comerç local. Als darrers anys han hagut de fer importants esforços d'organització per a fer front a la competència creixent de les grans superfícies comercials, especialment després de la instal·lació del Centre Comercial Sant Cugat-PRYCA.

Coordinadora d'Associacions de Mares i Pares d'Alumnes (AMPAs)

Com en molts altres municipis, hi ha també una Coordinadora d'AMPAs, preocupada per la qualitat docent i la suficiència d'infraestructures de l'ensenyament públic.

5.8.4 noves línies de coordinació

En aquests moments sembla que coincideixen en el temps diverses iniciatives de reforç del teixit associatiu a través d'una tasca més coordinada. Resulta sorprenent la quantitat i la diversitat d'aquestes noves iniciatives de coordinació que han quallat o estan en vies de fer-ho en poc temps. Algunes d'aquestes iniciatives són:

Coordinadora d'Ensenyament Públic de Sant Cugat

Aquesta Coordinadora reuneix a representants dels Claustres i de les AMPAs de les escoles públiques de Sant Cugat, tant CEIPs (primària), IES (secundària) com municipals (Art, Música, Bressols,..).

L'objectiu és coordinar i organitzar les activitats per aconseguir el manteniment de la qualitat i de l'atenció a les necessitats educatives per part dels centres públics d'ensenyament, així com l'ampliació de la xarxa educativa pública als barris de nova creació, per tal d'assolir el 60% de *market share*. (Palacio, 1999).

La coordinadora va néixer el curs 97/98 per organitzar la 1ª Mostra d'Ensenyament Públic de Sant Cugat, al febrer del 98.

Ateneu de Sant Cugat

Ofereix el seu local com a punt de trobada de diversos tipus d'associacions. A més, pren un paper capdavanter en la tasca de revitalització del casc antic de la ciutat, des del punt de vista associatiu, cultural i també comercial (veure els diversos butlletins de l'Ateneu).

Coordinadora d'associacions solidàries

En el marc de les segones Jornades per un Sant Cugat Just i Solidari, celebrades el mes de maig de 1999, a partir d'un matí d'autoreflexió entre les entitats que ja estaven coordinades per a fer

el seguiment del 0,7%, es va decidir ampliar l'espai de coordinació. Després d'una diagnosi del punts forts i febles de cada entitat a nivell individual, es va creure oportú unir esforços, no per incrementar el nombre de reunions sinó per millorar l'eficiència de les pròpies entitats a partir d'organitzar de forma més compartida diferents campanyes i millorar la sensibilització a la població.

Consell Tecnològic

Aquest mateix mes de juny s'ha constituït un nou Consell integrat per 22 empreses. L'organisme pretén propiciar la instal·lació de companyies i serveis complementaris per afavorir l'activitat econòmica, fomentar iniciatives i gestionar serveis comunitaris. Es pretén incentivar la relació entre municipi i empreses amb la finalitat de consolidar el model de ciutat. El Consell Tecnològic és un fòrum per a que empreses, serveis, universitaris i administració estiguin en contacte per a resoldre més ràpidament problemes comuns. (Diari de Terrassa, 19/06/99).

Federació d'Associacions de Veïns de Sant Cugat (FAVSC)

Tot i algunes iniciatives conjuntes, com ara la manifestació contra la ciutat de 5 estrelles de 1997, les associacions de veïns de la ciutat fins ara havien actuat de forma bastant individual. Recentment han elaborat una proposta d'estatuts per a constituir-se en una federació local.

Coordinadora d'entitats esportives de Sant Cugat

Malgrat no estar constituïda formalment, s'ha reunit en diverses ocasions aquest any una plataforma d'entitats esportives per a fer més pinya en les seves demandes. Aquestes han tingut un ample ressò a la recent campanya electoral municipal. La intenció és acabar de constituir-se formalment. L'objectiu és clarament reivindicatiu: *Exigim ser l'únic interlocutor vàlid per a l'Ajuntament en matèria d'esports* (Els 4 Cantons, 18 de juny de 1999).

Espai de Barraques de Festa Major

A la Festa Major del juny de 1999 s'han agrupat, per primera vegada, 20 entitats de la ciutat per a organitzar un espai juvenil en el marc de la Festa Major. La iniciativa ha tingut molt èxit i ha permès que les entitats tinguin un punt més de coincidència i coordinació.

5.9 Proposta

Un dels objectius principals d'aquest treball és poder presentar una proposta concreta sobre la metodologia a aplicar per a encetar un procés d'elaboració de l'Agenda 21 a Sant Cugat del Vallès a partir d'una valoració prèvia d'altres experiències.

Com s'ha pogut observar al capítol 2, no hi ha un criteri universal per encetar l'Agenda 21 municipal. Més aviat es donen un gran nombre de variants en funció de diverses variables locals.

És per això que, en una primera instància, caldrà definir els objectius que es pretenen assolir i on posar el pes específic de l'actuació.

A partir d'aquí es podrà observar quins són els principals obstacles que s'han trobat en altres indrets amb objectius similars, de cara a plantejar, d'entrada, una estratègia per tal de procurar minimitzar-los.

Des del nostre punt de vista, tot i ser plenament conscients de la inevitable superficialitat del treball que s'ha realitzat, es vol suggerir tot un seguit de criteris i també opinions que trobem que caldria tenir en compte per a iniciar el procés d'elaboració de l'Agenda 21 a Sant Cugat del Vallès.

5.9.1 Objectius

Les diagnòstics fetes per diferents institucions (Nacions Unides, Xarxa de pobles i ciutats per la sostenibilitat, etc.) ens porten a prendre com a vàlid l'objectiu base de transformar el nostre model econòmic, el nostre comportament sòcio-cultural i la nostra relació amb l'entorn com a necessitats imperioses per a redreçar un progrés que porta una direcció equivocada i, així, poder complir la famosa fita de "*satisfer les necessitats de la generació present sense comprometre la capacitat de les generacions futures per satisfer les seves pròpies necessitats*".

Aquest objectiu, tan lògic en aparença, esdevé potser el repte més gran que actualment té la humanitat, tant per l'amplitud del seu abast com per la dificultat de redreçar la inèrcia que té l'actual desenvolupament. En definitiva, es tracta d'un canvi cultural radical o, com ja se l'ha anomenat, una nova revolució de la humanitat: la revolució de la sostenibilitat.

Com també s'ha constatat arreu, per abordar aquesta profunda transformació cal encetar un camí que impregni a la societat d'una **cultura de la participació** per a millorar la cohesió social i reforçar la democràcia, així com d'una **cultura de la sostenibilitat** per definir i cercar un nou model social, econòmic i ambiental que pugui ésser compartit per tota la humanitat.

Per assolir aquests objectius és lògic que l'organització social, política i econòmica actual han de modificar-se. Concretament:

El teixit associatiu s'ha d'esmerçar més en engrescar a la ciutadania en les seves activitats. S'ha d'adaptar al pas del temps i ha de millorar la seva coordinació de cara a poder presentar propostes més sòlides a l'administració.

L'administració ha de reforçar els mecanismes de participació actuals i crear-ne de nous, de manera que realment pugui copsar les necessitats i les demandes de tota la població administrada.

El sector econòmic haurà de ser sensible a les noves transformacions que s'apropen i estar més disposat a donar respostes a les noves demandes en comptes de promoure ofertes que a curt termini li poden interessar més econòmicament.

L'ajuntament ja va donar el primer pas cap a l'Agenda 21 Local en adherir-se, per unanimitat, a la Carta d'Aalborg. A la ciutadania li toca iniciar els seus passos i definir el paper que vol jugar en aquest procés. S'haurà d'organitzar per a crear un mecanisme de debat i de canalització de propostes a l'ajuntament.

És de suposar que el sector econòmic no entrarà en el procés fins que la societat civil i l'administració no hagin iniciat el procés i hi hagi uns objectius i una metodologia més definits.

Totes aquestes tasques s'hauran de dur a terme de forma coordinada i, a ser possible, consensuada. Caldrà, per tant, crear nous espais de reunió, de debat, de proposta dins de cadascun d'aquests tres àmbits i, també, crear un espai comú per treballar conjuntament en l'assoliment dels objectius.

Està clar que aquest nou camí obligarà a un elevadíssim esforç pedagògic que aboqui en una acció de govern i una actitud personal i col·lectiva impregnades de criteris de participació i de sostenibilitat.

5.9.2 Factors limitants/reptes

Com ja s'ha assenyalat al capítol 4.4, és important tenir consciència de les principals dificultats que es poden preveure que apareixeran al llarg del procés. A tal efecte les taules 4 i 5 del mateix capítol 4.4 són prou il·lustratives.

En tot cas es poden sintetitzar les principals dificultats pels diferents actors del procés.

Teixit Associatiu

Manca temps i recursos humans.

Administració

Susceptibilitat respecte a les iniciatives ciutadanes; reticències als canvis.

Sector econòmic

Interessos econòmics a curt termini; manca de temps; manca de motivació.

5.9.3 Metodologia

Després que l'ajuntament s'hagi adherit a la Carta d'Aalborg, la societat civil s'ha d'organitzar per a definir el paper que vol jugar en el procés de l'Agenda Local 21. A tal efecte, en primera instància, caldrà organitzar un **Fòrum Cívic** on estiguin representats tots els agents socials. Només després d'avaluar el grau d'implicació, és a dir, les funcions que voldrien assumir les entitats, es podrà presentar una proposta a l'ajuntament. Idealment, si s'hi veu capaç, aquest Fòrum pot constituir l'autèntic Grup Promotor, de manera que **el procés de l'Agenda 21 Local seria impulsat des de la societat civil**. Com s'ha pogut veure en els capítols anteriors, impulsar un procés d'aquesta magnitud sense el protagonisme de cap partit polític és una bona manera per a guanyar-se la confiança de la població i d'assolir consensos polítics.

Independentment del grau d'autoorganització del Fòrum Cívic, caldrà crear un marc de treball conjunt entre la societat civil, l'administració i el sector econòmic, que es pot anomenar **Consell de l'Agenda 21 Local** (o, simplement, **Consell 21**), tal i com representa gràficament la figura 3.

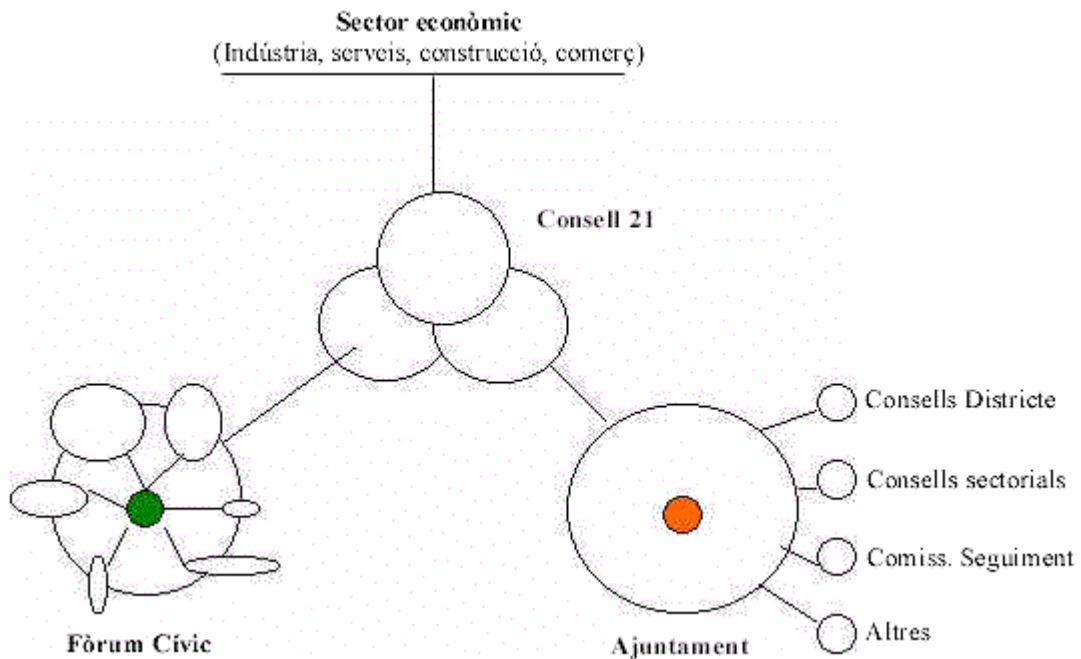

Figura 3 Proposta d'organització i interrelació dels sectors implicats en l'Agenda 21 Local.

Sector econòmic

(Indústria, serveis, construcció, comerç)

Consell 21

Consells Districte

Consells sectorials

Comissió Seguiment

Altres

Fòrum Cívic Ajuntament

El Fòrum Cívic el constitueixen totes les entitats que s'hi vulguin adherir, que tindrien representació (lliure) al Grup Promotor (nucli). Es constituïria, per tant, una xarxa d'entitats compromeses amb el procés de l'Agenda 21.

L'ajuntament, constituït per l'equip de govern (nucli) i els partits de l'oposició i els tècnics municipals continuaria mantenint, millorant i incrementant els espais de participació ciutadana, tal i com s'ha suggerit als objectius. Necessitarà emprendre, per això, una profunda transformació organitzativa i un ampli procés de formació per a tots els seus integrants per a poder fer front als reptes de participació i sostenibilitat.

Finalment, el sector econòmic també s'haurà d'organitzar d'alguna manera per a participar d'aquest procés. Alguns espais de treball conjunt ja existents són l'associació Sant Cugat Comerç i el Consell Tecnològic.

El Consell 21 fora l'espai de trobada dels 3 àmbits implicats. Hauria de fer una funció doble:

Per un cantó, impulsar, elaborar i fer el seguiment dels processos típics de l'Agenda 21 Local: l'Auditoria, el Pla d'Acció i el Pla de Seguiment. Ara bé, en comptes de limitar-ho als temes ambientals, aquestes tres etapes haurien d'ampliar-se als àmbits social i econòmic.

D'altra banda, i això es creu que és més important, hauria d'impulsar noves activitats que impliquessin a tots els sectors de la població, per tal d'integrar al major nombre de persones en el procés de l'Agenda Local 21. Efectivament, si no hi ha un esforç paral·lel a l'elaboració de l'agenda 21 d'engrescar a la població, es poden crear falses expectatives a la població que porten a un estat de frustració potser encara major a l'inicial.

Per a optimitzar l'eficiència del Consell caldrà crear diferents grups de treball que actuïn en paral·lel, tot integrant a representants dels tres àmbits. Per part de l'administració resultarà d'especial rellevància comptar amb la presència de tècnics municipals de les diferents àrees sobre les quals es debat.

Finalment cal esmentar el paper a fer per una possible empresa contractada per a fer el seguiment de l'Agenda 21. L'experiència d'altres casos mostra que la tasca més tècnica de recopilació de dades, principalment per a l'auditoria ambiental, la poden fer els propis serveis tècnics de l'ajuntament o, fins i tot, poden ésser complementades de forma desinteressada tant pel sector social com l'econòmic.

La tasca més administrativa de convocar a entitats, redactar actes o elaborar informes l'hauria de realitzar un equip coordinador del Consell 21, finançat per l'ajuntament.

On sembla més interessant comptar amb la presència d'experts externs és en la difícil tasca de fer el paper de facilitador o mediador en els diferents grups de treball o àmbits de discussió per a incrementar l'eficiència dels mateixos. En aquests espais de discussió també resulta interessant el paper neutral que pot jugar un agent extern en cas d'entrar en processos més feixucs de discussió i de negociació.

5.9.4 Eines

Més enllà dels passos clàssics de l'Agenda 21 Local (auditoria, pla d'acció, pla de seguiment), cal iniciar altres mecanismes que engresquin al màxim a la ciutadania. L'objectiu principal és promoure la participació del major nombre possible de sectors socials, tant si estan associats com si no.

L'anàlisi de la situació socio-política de Sant Cugat ens permet presentar algunes propostes que, generalment, s'han extret d'experiències d'altres municipis, sovint d'altres països.

Aquí simplement s'anoten els trets generals de la proposta. Es tracta només d'un primer recull de mecanismes, àmbits territorials i àmbits sectorials on es pot començar a treballar en paral·lel a l'elaboració del document de l'Agenda 21.

Òbviament cal un major aprofundiment per analitzar altres possibilitats i establir els criteris de prioritat.

Consulta Popular

En primer lloc semblaria adient encetar una consulta popular simplement per a donar a conèixer l'Agenda 21 i el paper que potencialment hi pot jugar cada ciutadà. Això permetria també copsar el grau de coneixement dels mecanismes de participació actuals i la disponibilitat a participar i de quina manera.

Caldrà estudiar més acuradament el mecanisme concret més escaient per abastar una mostra de població representativa i alhora servir de reclam per a l'inici de l'Agenda 21 Local.

Projecte Residu Mínim

El projecte Residu Mínim entra en la segona i més important fase amb un consens polític i social i amb uns recursos humans i econòmics suficients com per assolir el repte d'implicar encara més a la ciutadania en aquest projecte. La pròpia filosofia del projecte (el canvi d'hàbits de consum i la autoresponsabilització individual en la generació i la gestió de residus a través de l'educació ambiental) s'inscriu plenament en les línies de l'Agenda 21.

La mobilitat

Un dels aspectes que més incidència ambiental té (consum de matèries primeres i d'energia, emissions contaminants i ocupació de sòl per a infraestructures) és la mobilitat. Alhora també és un tema de debat habitual entre la ciutadania. A les darreres eleccions tots els partits es van comprometre a transformar l'eix central de la ciutat en una illa de vianants. Alhora, la major part dels carrers dels districtes encara estan per pavimentar. Es presenta, doncs, una gran oportunitat per obrir la discussió a la ciutadania i buscar les eines adequades (potser un mètode d'Investigació-Acció-Participació) per a planificar de la manera més participativa el futur de la mobilitat de la ciutat.

Pla Especial de protecció de Torre Negra

Tot el procés de protecció de Torre Negra s'ha basat en un moviment de masses que ha donat la pressió necessària per tal d'assolir la seva protecció, si més no pel que fa a les competències de l'ajuntament. Ara toca elaborar el Pla Especial de Protecció, que serà el que determinarà els usos que admetrà el futur Parc Rural. Ha estat voluntat manifesta de la Plataforma Cívica i de l'Equip Redactor del projecte que aquest Pla Especial fos elaborat també amb una màxima participació ciutadana i amb la implicació de tots els actors socials i econòmics: Plataforma Cívica, hípiques, club esportiu, escola Avenç, habitants, propietaris, etc.

Agendes 21 de barri

El clàssic espai on la població s'ha sentit prou cohesionada com per a ajuntar esforços i canalitzar demandes són els barris, on neixen les associacions de veïns. Hi ha un gran nombre de temes abordats, en major o menor mesura, per les associacions de veïns i que incumbeixen a tot el barri: des de resoldre els problemes més elementals d'urbanització (pavimentació, enllumenat, clavegueram) fins a demandes de zones verdes, centres cívics, piscines públiques, centres d'assistència mèdica, control del trànsit, etc.

Tot i que moltes associacions de veïns han perdut gran part de la base social amb la que comptaven als seus inicis, indubtablement tots els ciutadans tenen una opinió sobre algun aspecte del seu barri. El barri esdevé, per tant, un bon marc de reflexió conjunta per a discutir les millores a emprendre, des de la corresponsabilització de cada veí.

Es podria proposar la creació de Comissions Agenda 21 en algun barri que ho sol·licités (ja sigui dels districtes clàssics o un barri nou com ara Coll Favà, Parc Central, Torre Blanca o Can Gatzet). Es tractaria de promoure una visió més integral i més holística i, per tant, incorporar conceptes de sostenibilitat en el disseny participatiu del futur social, urbanístic i ambiental del barri. En el cas d'un Districte es podria obrir l'espai dels Consells de Districte per a integrar al comerç, l'escola pública, els casals de gent gran, els esplais, etc. en la discussió sobre la creació de noves centralitats per a reduir la mobilitat obligada, la pacificació del trànsit, l'establiment d'itineraris a peu i en bicicleta per arribar a l'escola, la ubicació dels nous serveis necessaris, etc.

Els barris com a àmbit més proper al ciutadà són escenaris molt usats en l'elaboració d'Agendes 21 al Regne Unit, per exemple.

La ciutat del infants (del jovent/de la gent gran/dels discapacitats)

Ciutats veïnes com ara Rubí o Sant Feliu han mirat de portar a la pràctica algunes experiències suggerides per l'investigador italià del pensament i del comportament dels infants Francesco

Tonucci. Tonucci té la teoria que una ciutat pensada per als infants és garantia d'una vida millor per a tothom. Per tant, proposa repensar la ciutat a partir dels infants i construir, pas a pas, un àmbit nou fet a la seva mesura.

La mateixa experiència es podria repetir engrescant al jovent, a la gent gran o a les persones minusvàlides a definir la ciutat des de la seva perspectiva.

Pressupostos participatius

La majoria d'ajuntaments tenen dificultats a l'hora de prioritzar les inversions a realitzar degut a la manca de recursos econòmics. D'altra banda els veïns tenen la tendència a veure el seu problema immediat sense tenir una visió global de les necessitats d'inversió.

Per a prendre decisions més enllà de l'acord polític de l'ajuntament, es pot obrir el debat a la ciutadania per tal que participin en la presa de decisions

Es pot proposar aquesta dinàmica per la totalitat dels pressupostos o per alguna partida en concret. Per exemple fora interessant que, a partir d'un pressupost concret consensuat pels districtes, hi hagués un grup de treball interdistricte que decidís les prioritats d'inversió.

De fet, les inversions a destinar amb els pressupostos destinats a l'ajuda al desenvolupament (0,7%) es decideixen en una Comissió Mixta entre Ajuntament i Coordinadora d'Entitats.

Ciutats grans com Porto Alegre (Brasil) aconsegueixen engrescar a milers de persones en la discussió dels pressupostos municipals. De fet, el barri que més es treballa la proposta és el que reb més subvenció.

Agermanament amb Quetzaltenango (Guatemala)

El model de ciutat i de societat sostenible ha de ser forçosament un model vàlid per a tota la humanitat. La manca d'unes relacions més estables entre la població del nord i la del sud impedeix que el 20% de la població mundial benestant se'n pugui fer el càrrec de fins a quin punt els seus hàbits de consum marginen el 80% de la població restant a una pobresa cada cop més gran.

L'ICLEI (*International Council for Local Environmental Activities*) ha promogut relacions directes entre comunitats del nord i del sud que treballen en l'elaboració de l'Agenda 21 Local, com ara Lancashire (Regne Unit) i Gulu (Uganda).

Sant Cugat finançarà enguany la segona part d'un projecte que realitza el Movimiento Tzuk Kim-Pop a l'altiplà occidental de Guatemala, amb capital a Quetzaltenango (2ª ciutat del país). La situació de desgovern d'aquell país va portar el Movimiento a realitzar, entre l'abril i l'octubre de 1997, consultes als sectors socials per a sentar les bases per emprendre el desenvolupament regional. Fruit d'aquestes consultes es presentà, a la *Agenda de Desarrollo Social desde la Percepción de los Sujetos y Sectores Sociales del Altiplano Occidental de Guatemala*, allò expressat pels sectors socials en les consultes sobre la seva problemàtica de vida i desenvolupament social, articulant comparativament les tendències mundials, les del govern central i les de la regió amb les percepcions dels sectors consultats, altres actors socials amb incidència nacional i l'opinió del Movimiento Tzuk Kim-Pop.

Es veu doncs que el Movimiento Tzuk Kim-Pop ja té una important experiència en l'elaboració d'agendes de desenvolupament des de la perspectiva social.

El fet que des de dues entitats de Sant Cugat (Baula i Grup de Natura del CMSC) fa més de 3 anys que hi ha relacions amb el Movimiento ha portat a la Coordinadora d'Entitats Solidàries de Sant Cugat a suggerir un agermanament amb el Movimiento. Un dels principals eixos de col·laboració podria ser la sistematització de la informació i l'elaboració en paral·lel de l'agenda 21 Local. Al mes de juliol d'enguany s'han desplaçat 3 noies del Grup de Natura del CMSC per aprofundir en la relació entre els dos espais cívics.

5.9.5 Grups de treball

En funció dels mecanismes o temes que es vulguin abordar en paral·lel a la redacció de l'Agenda 21, caldrà establir grups de treball que en facin un seguiment, sobre tot de l'aplicació de mesures concretes.

En alguns casos caldrà establir grups nous, com ara si es treballa amb el tema de la ciutat dels infants, la mobilitat, el Pla Especial de protecció de Torre Negra o els pressupostos participatius. En canvi el projecte Residu Mínim ja rutlla per sí sol i només caldria estudiar la seva millor integració en el marc de l'Agenda 21 Local. De la mateixa manera l'agenda 21 de barris es pot coordinar amb els Consells de districte existents en el cas de fer-se en algun dels districtes amb Consell.

En tot cas caldrà conjugar la difícil contradicció de voler implicar el major nombre d'agents socials i individus possibles amb la necessitat de mantindre un nombre de grups de treball reduïts, però integradors per no incrementar en excés la dispersió.

Sense dubte, una de les primeres qüestions que hauran d'abordar el Fòrum Cívic i el Consell d'Agenda 21 Local són justament les línies prioritàries d'actuació i, per tant, els grups de treball a constituir.

Caldrà tenir en compte dos principis bàsics:

Val més poques reunions en un espai de temps llarg, però que siguin eficients, que moltes reunions amb temàtica excessivament dispersa en poc temps. El procés ha de ser sostenible i no pot cremar a la gent.

Per incrementar l'eficiència caldrà d'experts moderadors (facilitadors) a les reunions i una Comissió Coordinadora del Consell amb una àmplia representativitat i una visió de conjunt molt clara i precisa.

5.9.6 Calendari

Sense voler posar dates, la taula 10 mostra una proposta de les tasques inicials a fer pels diferents àmbits implicats en el procés de l'Agenda 21 Local. Mancaria concretar els passos a seguir pel sector econòmic, però són més difícils de predir, entre d'altres raons per ésser un àmbit molt dispers amb menys interessos col·lectius.

Fases del procés	Ajuntament	Societat Civil	Genèric
Subscripció dels objectius de sostenibilitat	Subscripció de la Carta d'Aalborg. Aquest pas ja es va fer, per unanimitat política, el maig de 1996	Creació d'un grup promotor obert, estable i divers.	
Definició de papers	Promotor, autoritat, executor, facilitador...?	Passiu, actiu de referència, deliberatiu, promotor, executor...?	<u>Empresa externa</u> : cal? Amb quines funcions?...
Fase d'autoformació i d'interiorització conceptual	Formació del personal i dels polítics.	Formació dels actors. Definició de concepte i d'objectius.	

		Identificació de les diferents àrees d'interès.	
Reestructuració interna. Ordenament de la informació disponible. Identificar i suplir les mancances (recursos propis o empresa externa?). Elaborar noves propostes de participació.	Agendes 21 a les pròpies entitats. Creació del Fòrum Cívic. Elaborar noves propostes de participació. Identificació de prioritats.	Reforçar els espais de participació ciutadana existents. Creació d'un òrgan de treball i discussió conjunta ajuntament-societat civil.	
Creació del Consell Municipal d'Agenda 21 Local			

Taula 10: Proposta de fases inicials del procés d'Agenda 21 Local.

La Festa de Tardor 1999: l'inici de l'Agenda 21 Local?

Fins que l'administració i la societat civil no estiguin en condicions d'iniciar el procés hauran de passar uns mesos d'autoformació, de reestructuració i de repartiment de responsabilitats.

Si el Grup Promotor ho creu oportú potser es podria aprofitar la Festa de Tardor d'enguany, la tercera setmana de novembre, per a crear el Fòrum Cívic des de la societat civil i consensuar amb l'administració i el sector econòmic el Consell Municipal de l'Agenda 21 Local. Fora una data prou significativa i simbòlica per a iniciar el camí cap a la sostenibilitat de forma organitzada, consensuada i responsable.

6. Nota Final

Aquest document és un treball per a l'assignatura de Negociació d'Intervencions Públiques de la carrera de Ciències Ambientals de la Universitat Autònoma de Barcelona. Dos dels seus autors, la Marta Coll i el Kristian Herbolzheimer, són membres del Grup de Natura del Club Muntanyenc Sant Cugat. La Francesca Delli Quadri és una estudiant italiana que ha estat el segon semestre d'aquest curs 98/99 a la UAB amb una beca Erasmus.

El motiu per estudiar la participació ciutadana a l'Agenda 21 estat l'interès en aprofundir en un tema de molta actualitat i d'una evident transcendència pràctica. S'ha treballat amb la hipòtesi inicial, finalment confirmada, que els processos de participació ciutadana en l'elaboració de l'Agenda 21 Local, malgrat els importants esforços esmerçats de vegades, no són prou satisfactoris com per a garantir l'assoliment dels objectius marcats als Plans d'Acció. De fet, i de forma paral·lela a l'elaboració del treball, els autors han participat en la promoció de l'Agenda 21 a Sant Cugat del Vallès, justament amb la informació recopilada per a realitzar aquest treball i altra que no s'ha pogut plasmar aquí per manca de temps. Tal i com es pot veure al recull de premsa de l'annex, els passos donats fins al moment s'adiuen a la proposta presentada en aquest treball. La continuïtat del procés estarà en funció, sobre tot, del protagonisme que la societat civil es vegi amb cor d'assumir. Altres experiències a Sant Cugat ens han demostrat que les reticències polítiques inicials (que no han trigat en fer-se evidents en el cas de l'Agenda 21) desapareixen en relació a la solidesa de la proposta ciutadana.

Malgrat que aquí s'ha presentat una proposta concreta, el futur resta completament obert. Esperem que aquest treball, a part de la seva funció acadèmica, serveixi com un document de base per a aprofundir en aquest nou i enorme repte que tenim per davant.

Bibliografia consultada i referenciada

- AAVV (1999). *Participació ciutadana: la utilitat de la Iniciativa Legislativa Popular*. Debats de l'Aula Provença.
- AAVV (1997). *Programa d'Auditories Ambientals Municipals. Agendes 21 locals*. Diputació de Barcelona. Àrea de Medi Ambient.
- Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat i Diputació de Barcelona, Àrea de Medi Ambient (1998). *Auditoria Ambiental Municipal de Sant Feliu de Llobregat. Síntesi del Pla d'Acció Ambiental*.
- Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat (1998). *Projecte de Reglament d'Organització i Funcionament del Fòrum Ambiental de Sant Feliu de Llobregat*.
- Alió, A., Olivella, M. et al. (1999). *Guia per a viure bé nosaltres i les generacions futures*. Diputació de Barcelona. Àrea de Medi ambient.
- Ateneu de Sant Cugat. Butlletins diversos. 1997, 1998, 1999.
- Aymerich, J. (1999). *Governar la ciutat*. 6ª sessió del Congrés de la Ciutat: la vida política de la ciutat. Comunicació 1. Sant Cugat del Vallès.
- Bachs, J. (1999). *La desconcentració administrativa*. 6ª sessió del Congrés de la Ciutat: la vida política de la ciutat. Comunicació 3. Sant Cugat del Vallès.
- Bermejo, R. y Nebreda, A. (1998). *Conceptos e instrumentos para la sostenibilidad local*. Cuadernos Bakeaz, nº 26. Centro de documentación y estudios para la paz.
- Bibliografia proporcionada durant l'assignatura de Negociació d'Intervencions Públiques, impartida pel professor Joan Subirats, curs 1998/99.
- Bond A, Mortimer K, Cherry J (1998). *Policy and practice. The focus of local agenda 21 in United Kingdom*. Journal of Environmental Planning and Management, 41 (6), 767-776.
- Brugué, Q. (1998). *La participació a l'àmbit local*. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Brugué Q., Pindado F., Paricio E., Rayo, Merino A. i Alberich T (1998). *El paper de les associacions en la governabilitat de les ciutats*. Dossier Barcelona. Associacions nº 33. Ajuntament de Barcelona.
- Calafell Segle XXI (1999). *Dictamen ciutadà. Nuclis d'Intervenció Participativa (NIP)*. Ajuntament de Calafell.
- Carley M (1999). *Neighbourhoods. Building blocks of national sustainability*. T&CP Vol. 68 nº2.
- Casas, J. (1998). *El model santcugatenc*. 2ª sessió del Congrés de la Ciutat: la ciutat i el territori. Comunicació 1. Sant Cugat del Vallès.
- Dente, B. i Fareri, P. *The Waste and the Backyard. The Creation of Waste Facilities: Success Stories in Six European Countries*. Kluwer Academic Publishers.
- De Pablo, A. (1999). Discurs de cloenda del 1er Congrés de la Ciutat. Sant Cugat del Vallès.
- Document de les NNUU. *Una sola Terra*. Diputació de Barcelona.
- Els Quatre Cantons, diari de Sant Cugat. Articles diversos. 1998, 1999.
- Equip d'Anàlisi Política de la UAB (1997). *Consells ciutadans a Rubí. Juny-juliol de 1997. Informe general*.
- European Environmental Agency. *Towards Sustainable Development for Local Authorities. Approaches, Experiences and Sources*. Environmental issues series nº 5.
- Ferris, A., Antequera, J., i Subirana, P. (1998) *La Facilitació Ecològica. Una via cap a l'Agenda 21 local*.
- Folch, R. (1999) *Diccionario de Socioecología*. Diccionarios de autor. Ed. Planeta
- Font, J. (1998). *Els nuclis d'intervenció participativa (NIP): anàlisi de tres experiències*. Papers d'Innovació Social. EcoConcern. Barcelona.
- Font, N. (1997). *Democràcia i participació ciutadana: algunes experiències innovadores*. Polítiques 22. Editorial Mediterrània.
- Foses N. i Ferrer F. (1998). *Participació i Sostenibilitat. Els reptes de l'Agenda 21 local i la gestió dels residus sòlids Municipals a Manresa*. UAB.
- Grup Cardedeu Vital. (1998). *Full informatiu del Grup Cardedeu Vital nº1 i nº 2*. Diputació de Barcelona i Ajuntament de Cardedeu.
- Grup de Natura del Club Muntanyenc Sant Cugat (1999). *Enquesta sobre política ambiental local*. Elaboració pròpia.
- Gausac (1997). Revista del Grup d'Estudis Locals de Sant Cugat del Vallès. Nº11.
- La Vanguardia, entrevista a l'arquitecte Solà-Morales a la contraportada i cartes dels lectors les setmanes següents. Gener i febrer de 1999.
- Merino, A. (1998). *Gestionar las ciudades desde la participación. El presupuesto participativo. La experiencia de Porto Alegre (Brasil)*. Dossiers Barcelona Associació. Nº33.
- Ministerio de Fomento (1996). *El catálogo español de buenas prácticas*.
- Miquel, D. (1999). *El govern de la ciutat i la participació ciutadana. L'exemple de l'urbanisme*. 6ª sessió del Congrés de la Ciutat: la vida política a la ciutat. Comunicació 5. Sant Cugat del Vallès.
- Paniagua, Dolores (1998). *Els Fòrums d'Innovació Col·lectiva. Manual d'aplicació*. Centre d'Innovació Social.
- Pindado Sánchez, F. *La participació ciutadana a la vida de les ciutats*. Barcelona, desembre 1997.
- OAMCIC (1999). *Acció de govern municipal 1995-1999*. Ajuntament de Sant Cugat del Vallès.
- Oficina Sant Cugat Solidari (1999). *8 anys de projectes solidaris*. Ajuntament de Sant Cugat del Vallès.
- Ordóñez, E. Cesar (1997). *Estudio básico del altiplano occidental de Guatemala*. Editorial Los Altos. Movimiento Tzuk Kim-Pop. Guatemala.
- Palacio, R. (1999). La Coordinadora d'Ensenyament Públic de Sant Cugat. 7ª sessió del Congrés de la Ciutat: El disseny de la ciutat. Comunicació 4. Sant Cugat del Vallès.
- Puig, I. (1999). *Propostes a incloure en els reglaments orgànics municipals amb l'objecte de democratitzar més els ajuntaments*.
- Reglament Orgànic Municipal de Sant Cugat del Vallès, 1998.
- Subirats, J. (1998). *Nous mecanismes participatius i democràcia: promeses i amenaces*. Àmbits de política i societat.
- Sallès, S. i Zabala, A. (1997). *Nuclis d'Intervenció Participativa a Sant Quirze del Vallès*. Treball de Gestió i planificació dels Recursos i del territori. UAB.
- Selman P (1998). *A real local agenda for the 21st century?*. T&CP.
- Selman P (1998). Local agenda 21. Substance or spin? Journal of environmental planning and management, 41 (5), 533-553.
- Subirana, P. (1998). *La facilitació ecològica. Sembrant llavors per una societat sostenible*. Papers d'innovació social. Ecoconcern.
- Tonucci, F. (1996). *La ciutat dels infants*. Editorial Barcanova.
- Tortosa, J. i Bosch E. (1995). *Festa de Tardor Sant Cugat del Vallès, 1976-1994*. Edició de la Comissió de la Festa de Tardor.
- Villasante T. (199x). Participación e integración social.

- Walters, A (199x). *Potential for increased public participation in forming more sustainable communities; a case study of the Mile Cross area of Norwich*. Centre for social and economic research on the global environment. Norwich City Council.

Pàgines Web

- Ecoconcern. Fòrum català per a repensar la societat. :www.troc.es/ecoconcern.
:www.troc.es/repensar

- ICLEI. : www.iclei.org
- Diputació de Barcelona. Xarxa de ciutats i pobles cap a la Sostenibilitat.: www.diba.es/xarxasost.

Entrevistes realitzades

- Divendres 12 de març: Rosa Maria Canals. Diputació de Barcelona. Àrea de Medi Ambient.
 - Divendres 21 de març: Xavi Oliver, president de l'associació ecologista l'Alzina, de Manresa.
 - Dimarts 23 de març: Àngel Merino. Patronat Flor de Maig, Collserola. Diputació de Barcelona.
 - Dijous 25 de març: Vicens Planas. Cardedeu Vital. Municipi de Cardedeu.
 - Veí de l'associació de veïns de Poblesec. Municipi de Cardedeu.
 - Assistència a la 2ª sessió del Fòrum ambiental a Cardedeu.
 - Dimarts 11 de maig: Àngel Merino. Patronat Flor de Maig, Collserola. Diputació de Barcelona.
 - Dimecres 12 de maig: Albert De Pablo. President de la Fundació Sant Cugat
 - Dimarts 15 de juny: Jordi Torrijos. Tècnic municipal de l'Ajuntament de Sant Cugat del Vallès i veí de Sant Feliu de Llobregat.
-